

Управління культури
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Календар пам'ятних дат Черкащини на 2015 рік

Довідково-бібліографічне видання «Календар пам'ятних дат Черкащини на рік» виходить щорічно, починаючи від 1970 року.

На початку Календаря подається перелік дат, до найвагоміших з них (позначених астериском) вміщено біографічні та історичні довідки, короткі бібліографічні списки літератури.

Мета видання – допомогти бібліотекарям, краєзнавцям, освітянам, журналістам, студентам і учням у набутті та поширенні знань з історії рідного краю, популяризації імен діячів науки, літератури, мистецтва, пов'язаних з Черкащиною.

Укладачі:	Л. Т. Демченко, Л. Д. Дядик, В. К. Величко, Т. В. Долгушина
Редактор:	Г. С. Круглякова
Відповідальна за випуск:	К. С. Бугаєнко
Комп'ютерний набір:	Л. А. Посипайко, І. В. Таранець

*У майбутнє ми входимо,
оглядаючись на минуле
П. Валері*

Пам'ятні дати Черкащини у 2015 році

- 865 років з часу першої письмової згадки про місто Тальне (1150).
- 560 років від дня народження Остафія Івановича Дашкевича (Дашковича. 1455 – 1535), старости канівського і черкаського в 1514 – 1535 рр.
- 470 років (1545) з часу появи на історичній арені Дмитра Івановича Вишневецького (Байда. р.н. невід. – 1563), політичного і військового діяча, старости черкаського і канівського.
- 470 років від дня народження Криштофа Косинського (1545 – 1593), керівника національно-визвольного повстання проти польського панування в Україні. Загинув під час оборони Черкаського замку.
- 410 років від дня народження преподобномученика Макарія (Токаревського. 1605 – 1678), архімандрита Свято-Успенського монастиря м. Канева, нетлінні мощі якого нині перебувають у Свято-Михайлівському соборі м. Черкаси.
- 275 років від дня народження керівника Коліївщини Максима Залізняка (бл. 1740 – після 1769), уродженця с. Івківці (за іншими даними – с. Медведівки) Чигиринського району.*
- 160 років від дня народження Ольги Олександрівни Лисенко (О'Коннор. 1850 – 1930), оперної співачки, уродженки с. Миколаївки Драбівського району.
- 145 років від дня народження Олександра Тихоновича Дзбанівського (1870 – 1938), композитора і педагога, громадського діяча, уродженця смт Маньківки.

- 125 років від дня народження Євгена Васильовича Нероновича (1890 – 1918), громадського і політичного діяча, уродженця с. Лукашівки Золотоніського району.
- 120 років від дня народження Володимира Фоковича Штангея (Любисток. 1895 – 1937), письменника, уродженця с. Мошурова Тальнівського району. Був репресований.
- 115 років від дня народження Онопрія Іовича Тургана (1900 – 1938), письменника, уродженця с. Лозуватки Шполянського району. Був репресований. Розстріляний у Черкасах.

СІЧЕНЬ

- 195 років від дня народження Григорія Миколайовича Честахівського (1820 – 1893), художника, упорядника могили Т.Г. Шевченка у Каневі, автора спогадів про Т.Г. Шевченка.
- 1 – 70 років від дня народження Євгенії Павлівни Крикун (1945), солістки Черкаської обласної філармонії, заслуженої артистки України.
- 2 – 195 років від дня народження Петра Гавриловича Лебединцева (1820 – 1896), вченого-історика, археолога, релігійного діяча, уродженця с. Зелена Діброва Городищенського району.
- 3 – 135 років від дня народження Петра Тимофійовича Ротаря (1880 – 1906), поета, уродженця с. Млієва Городищенського району.
- 5 – 155 років від дня народження Василя Григоровича Ляскоронського (1860 – 1928), вченого-історика, археолога, етнографа, картографа, уродженця м. Золотоноші.
- 6 – 215 років від дня народження Олексія Олексійовича Бобринського (1800 – 1868), графа, промисловця, одного із засновників цукроваріння в Україні, зокрема на Смілянщині, та перших залізниць в Росії й Україні.

- 6 – 100 років від дня народження Миколи Степановича Сліпченка (1915 – 1975), художника, уродженця с. Степанці Канівського району.
- 8 – 80 років від дня народження Василя Андрійовича Симоненка (1935 – 1963), поета, який у 1957 – 1963 роках жив у м. Черкаси.*
- 9 – 65 років від дня народження Григорія Юхимовича Діхтяренка (1950), письменника, жителя м. Черкаси.
- 10 – 90 років від дня народження Галини Олександрівни Гриненко (1925), поетеси, прозаїка, перекладача, лауреата літературної премії ім. Лесі Українки, уродженки м. Канева.
- 10 – 85 років від дня народження Євгенії Антонівни Горевої (1930), поетеси, прозаїка, перекладача, лауреата літературної премії ім. М. Рильського, уродженки м. Канева.
- 10 – 60 років від дня народження Віктора Олексійовича Коломійця (1955), актора Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка, заслуженого артиста України.
- 13 – 75 років від дня народження Олександра Івановича Стадника (1940), композитора, хормейстера-диригента, народного артиста України, жителя м. Черкаси.
- 14 – 105 років від дня народження Василя Івановича Харченка (1910 – 1971), режисера, народного артиста України, уродженця м. Кам'янки.
- 16 – 95 років від дня народження Володимира Пимоновича Ігнатенка (1920 – 2007), актора, народного артиста України, колишнього жителя м. Черкаси.
- 21 – 75 років від дня народження Омеляна Никонівича Парубка (1940), двічі Героя Соціалістичної Праці, народного депутата України, уродженця с. Баштетки Жашківського району.*

- 21 – 70 років від дня народження Володимира Володимировича Желудова (1945), головного диригента і художнього керівника капели бандуристів, викладача Черкаського музичного училища ім. С.С. Гулака-Артемівського, заслуженого працівника культури України.
- 25 – 90 років від дня народження Михайла Самійловича Заславського (1925 – 1976), балетмейстера, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця м. Звенигородки.
- 27 – 225 років від дня народження Петра Петровича Гулака-Артемівського (1790 – 1865), поета, вченого, перекладача, уродженця м. Городища.*
- 30 – 105 років від дня народження Василя Григоровича Романюка (1910 – 1993), парашутиста-випробовувача, Героя Радянського Союзу, заслуженого майстра спорту СРСР, уродженця смт Драбова.

ЛЮТИЙ

- 160 років з початку антикріпосницького повстання "Київська козаччина" (1855), яке відбулося на території сучасної Черкащини.
- 3 – 55 років газеті "Молодь Черкащини" (1960).
- 4 – 155 років з часу виходу у світ останнього прижиттєвого видання "Кобзаря" Т.Г. Шевченка, виданого коштом П. Симиренка (1860).*
- 6 – 85 років від дня народження Володимира Кузьмича Журавля (1930), живописця, уродженця с. Яблунева Канівського району.
- 8 – 85 років від дня народження Діани Гнатівни Петриненко (1930), співачки, народної артистки України, уродженки с. Білоусівки Драбівського району.

- 12 – 120 років від дня народження Оксани Трохимівни Павленко (1895 – 1991), художниці, уродженки с. Валяви Городищенського району.
- 15 – 90 років від дня народження Василя Кириловича Задорожного (1925 – 1995), вченого-економіста, уродженця с. Пединівки Звенигородського району.
- 15 – 75 років від дня народження митрополита Черкаського і Канівського Софронія (Дмитрук Дмитро Савич. 1940).
- 16 – 115 років від дня народження Симона Самійловича Рубіна (1900 – 1985), вченого, колишнього викладача Уманського аграрного університету, заслуженого діяча науки і техніки України.
- 16 – 110 років від дня народження Петра Антиповича Власюка (1905 – 1980), вченого-грунтознавця, доктора сільськогосподарських наук, академіка ВАСГНІЛ, заслуженого діяча науки України, уродженця с. Чемериського Звенигородського району.
- 18 – 160 років від дня народження Левка Платоновича Симиренка (1855 – 1920), вченого-садівника, уродженця с. Млієва Городищенського району.
- 18 – 150 років від дня народження Федора Петровича Різниченка (1865 – 1924), художника, уродженця с. Шевченкового Звенигородського району.
- 19 – 90 років від дня народження В'ячеслава Олександровича Кудіна (1925), кінознавця й філософа, уродженця с. Терлиці Монастирищенського району.
- 21 – 165 років від дня народження Вікентія В'ячеславовича Хвойки (1850 – 1914), археолога, дослідника Середнього Подніпров'я, зокрема Черкащини.
- 24 – 120 років від дня народження Дмитра Артемовича Май-Дніпровича (Майборода. 1895 – 1930), поета, уродженця м. Черкаси.

- 24 – 75 років від дня народження Анатолія Миколайовича Туренка (1940), доктора технічних наук, лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка, уродженця м. Кам'янки.

БЕРЕЗЕНЬ

- 385 років з часу повстання нереєстрових козаків та селян на Черкащині під керівництвом Т. Федоровича (Трясило. 1630).
- 5 – 90 років від дня народження Івана Пилиповича Галушки (1925), вченого-агронома, доктора сільськогосподарських наук, уродженця с. Студенця Канівського району.
- 6 – 150 років від дня народження Григорія Івановича Грушевського (1865 – бл. 1922), прозаїка, поета, драматурга, уродженця с. Водяного Шполянського району.
- 8 – 70 років від дня народження Олексія Федоровича Журавля (1945 – 2006), мистецтвознавця, уродженця с. Кривця Маньківського району.
- 9 – День народження Т.Г. Шевченка (1814 – 1861).
- 10 – 155 років від дня народження Порфирія Даниловича Демущького (1860 – 1927), фольклориста, хорового диригента, який у 1889 – 1918 рр. жив і працював у с. Охматові Жашківського району.
- 10 – 120 років від дня народження Івана Леонтійовича Ле (Мойся. 1895 – 1978), письменника, уродженця с. Мойсинців (тепер с. Придніпровське Чернобаївського району).
- 11 – 70 років від дня народження Валентини Яківни Саввопуло (1945), народної артистки України, жительки м. Черкаси.
- 14 – 50 років Черкаському ПАТ "Азот" (1965).*

- 19 – 180 років від дня народження Василя Федоровича Смиренка (1835 – 1915), українського підприємця-цукровара, вченого, мецената, уродженця с. Млієва Городищенського району.
- 19 – 95 років від дня народження Валентини Дмитрівни Болейко (1920 – 2001), заслуженої артистки України, колишньої жительки м. Черкаси.
- 21 – 125 років від дня народження Олексія Петровича Баранникова (1890 – 1952), вченого-індолога, сходознавця, уродженця м. Золотоноші.*
- 22 – 120 років від дня народження Василя Кириловича Авраменка (1895 – 1981), хореографа, балетмейстера, уродженця с-ща Стеблева Корсунь-Шевченківського району.
- 25 – 135 років від дня народження Гаврила Макаровича Базильського (1880 – 1937), генерала-хорунжого Армії УНР, уродженця с. Соколівки Жашківського району.
- 26 – 90 років від дня народження Олексі Зосимовича Бакуменка (1925 – 1998), поета-сатирика, колишнього жителя м. Сміли.
- 28 – 170 років від дня народження Олексія Олександровича Андрієвського (Ол. Канівець. 1845 – 1902), історика і літератора, уродженця м. Канева.
- 30 – 115 років від дня народження Леся Гомона (Олександр Дмитрович Королевич. 1900 – 1958), письменника, уродженця м. Черкаси.
- 31 – 100 років від дня народження Григорія Івановича Каляєва (1915 – 2000), вченого-геолога, уродженця м. Канева.
- 31 – 85 років від дня народження Валентини Павлівни Жук (1930 – 2006), заслуженої журналістки України, колишньої завідувачки відділу обласної газети "Черкаський край".

КВІТЕНЬ

- 1 – 90 років від дня народження Катерини Іванівни Піки (1925 – 1999), поетеси, лауреата літературної премії ім. Олекси Кобця (Варавви), уродженки м. Канева.
- 5 – 125 років від дня народження Никона Івановича Прудкого (1890 – 1982), кобзаря, уродженця м. Канева.*
- 5 – 80 років від дня народження Василя Васильовича Ілляшенка (1935), кінорежисера, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Чехівки Чорнобаївського району.
- 9 – 90 років від дня народження Валерії Андріївни Гуртовенко (1925 – 1997), поетеси, уродженки с. Житники Жашківського району.
- 9 – 80 років від дня народження Тамари Панасівни Коломієць (1935), поетеси, лауреата премії ім. П. Тичини, уродженки м. Корсунь-Шевченківський.
- 13 – 125 років від дня народження Рити Петрівни Нещадименко (1890 – 1926), актриси, уродженки с. Сердегівки Шполянського району.*
- 13 – 95 років від дня народження Івана Никифоровича Степаненка (1920 – 2007), генерал-майора авіації, двічі Героя Радянського Союзу, уродженця с. Нехайки Драбівського району.
- 14 – 80 років від дня народження Юрія Петровича Тупицького (1935), режисера, письменника, заслуженого працівника культури України, жителя с. Воронинці Чорнобаївського району.*
- 17 – 65 років від дня народження Михайла Костянтиновича Волкова (1950), колишнього начальника відділу культури Корсунь-Шевченківської районної адміністрації, заслуженого працівника культури України.

- 20 – 115 років з часу відкриття у м. Тальному народної бібліотеки (1900) та 85 років з часу організації Тальнівської районної бібліотеки (1930).
- 21 – 115 років від дня народження Олександра Назаровича Сороки (1900 – 1963), хорового диригента, народного артиста України, уродженця с. Хлипнівки Звенигородського району.
- 22 – 120 років від дня народження Лева Юстимовича Биковського (1895 – 1992), бібліотекознавця, бібліографа, уродженця с. Вільховця Звенигородського району.
- 26 – 85 років від дня народження Олександри Петрівни Стеценко (1930), інженера-будівельника, лауреата Державної премії України ім. Тараса Шевченка, уродженки м. Черкаси.
- 30 – 175 років першому виданню "Кобзаря" Т.Г. Шевченка (1840).*

ТРАВЕНЬ

- 470 років від дня народження Криштофа Косинського (1545 – 1593), керівника національно-визвольного повстання проти польського панування в Україні. Загинув під час оборони Черкаського замку.
- 45 років з часу відкриття парку Перемоги у Черкасах (1975).
- 35 років з часу запровадження Шевченківського літературно-мистецького свята "В сім'ї вольній, новій" (1980).
- 1 – 105 років від дня народження Бориса Леонідовича Купневського (1910 – 1995), українського живописця, уродженця м. Корсунь-Шевченківський.
- 3 – 110 років від дня народження Юрія Андріяновича Лавріненка (1905 – 1987), літературознавця і публіциста, уродженця с. Хижинці Лисянського району. Був репресований.

- 4 – 225 років від дня народження Єгора Федоровича Тимківського (1790 – 1875), вченого-китаїста, дипломата, уродженця с. Богуславця Золотоніського району.*
- 5 – 85 років від дня народження Ніни Опанасівни Вірченко (1930), математика, доктора фізико-математичних наук, уродженки с. Завадівки Корсунь-Шевченківського району.
- 5 – 100 років від дня народження Євгена Ароновича Долматовського (1915 – 1994), письменника, життя і творчість якого пов'язані з Черкащиною, перебував у концтаборі "Уманська яма" у 1941 р.
- 7 – 175 років від дня народження Петра Ілліча Чайковського (1840 – 1893), композитора, який протягом 1865 – 1893 рр. майже щороку гостював у своєї сестри у м. Кам'янці та у с. Вербівці Кам'янського району.*
- 7 – 150 років від дня народження Марка Федоровича Грушевського (1865 – 1938), священика і краєзнавця, уродженця с. Худоліївки Чигиринського району.*
- 8 – 110 років від дня народження Петра Климентійовича Лановенка (1905 – 1982), прозаїка, колишнього жителя м. Умані.
- 13 – 80 років від дня народження Леоніда Степановича Кондратського (1935), архітектора, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, жителя м. Черкаси.
- 15 – 170 років від дня народження Іллі Ілліча Мечнікова (1845 – 1916), вченого, який протягом 1875 – 1888 рр. проводив літо у с. Попівці Смілянського району, у маєтку своєї дружини.
- 15 – 100 років від дня народження Охріма Климовича Перевертнюка (1915 – 1980), Героя Радянського Союзу, уродженця с. Степківки Уманського району.

- 15 – 85 років від дня народження Бориса Олександровича Верлінського (1930 – 2003), колишнього директора Черкаського обласного театру ляльок, заслуженого працівника культури України.
- 16 – 120 років від дня народження Тодосія Степановича Осьмачки (1895 – 1962), поета, уродженця с. Куцівки Смілянського району.
- 20 – 85 років від дня народження Лілії Павлівни Шитової (1930), журналістки, заслуженого працівника культури України, жительки м. Черкаси.
- 25 – 60 років від дня народження Володимира Володимировича Недяка (1955), фотохудожника, мистецтвознавця, історика, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, уродженця с. Вереміївки Чорнобаївського району.

ЧЕРВЕНЬ

- 1 – 60 років Черкаській обласній філармонії (1955).
- 4 – 110 років від дня народження Михайла Тимофійовича Оратовського (1905 – 1966), вченого-селекціонера, лауреата Державної премії України (посмертно), уродженця с. Дубової Уманського району.
- 5 – 90 років від дня народження Олександра Де (Барчук Олександр Іванович. 1925 – 1998), поета, драматурга, видавця, уродженця с. Заячківки Христинівського району.
- 8 – 90 років від дня народження Михайла Степановича Забоченя (1925 – 2002), військового інженера, мистецтвознавця, філокартиста, уродженця м. Звенигородки.
- 8 – 55 років від дня народження Ігоря Володимировича Забудського (1960), поета і художника, лауреата обласної літературної премії "Берег надії" ім. В. Симоненка, жителя м. Черкаси.

- 10 – 105 років від дня народження Федора Овксентійовича Моргуна (1910 – 1990), поета, який у 1972 – 1990 рр. жив і працював у м. Черкаси.
- 12 – 110 років від дня народження Олександра Євдокимовича Корнійчука (1905 – 1972), письменника, громадського діяча, уродженця м. Христинівки.
- 15 – 45 років Черкаському ляльковому театру (1970).
- 18 – 100 років від дня народження Костянтина Івановича Заблонського (1915 – 2006), вченого, фахівця з машинознавства, заслуженого діяча науки і техніки, уродженця м. Христинівки.
- 19 – 80 років від дня народження Рауфа Ахметовича Аблязова (1935), доктора технічних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, професора, президента Черкаського Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.
- 20 – 95 років від дня народження Петра Дмитровича Тимошенка (1920 – 1984), мовознавця, кандидата філологічних наук, уродженця с. Вільховця Звенигородського району.
- 23 – 110 років від дня народження Олександра Карповича Касименка (1905 – 1971), доктора історичних наук, професора, уродженця с. Велика Бурімка Чернобаївського району.
- 25 – 85 років від дня народження Євгена Оксентовича Поповича (1930 – 2007), письменника і перекладача, уродженця с. Межиріччя Канівського району.
- 26 – 155 років від дня народження Яна Гжегожа Станіславського (1860 – 1907), польського маляра-імпресіоніста, уродженця с. Вільшаної Городищенського району.
- 27 – 130 років від дня народження Антоніни Миколаївни Кудрицької (1885 – 1971), письменниці, фольклористки, колишньої жительки с. Будища Звенигородського району.

- 27 – 105 років від дня народження Павла Федоровича Батицького (1910 – 1984), Героя Радянського Союзу, почесного громадянина м. Черкаси.
- 30 – 60 років від дня народження Олександра Васильовича Ветрова (1955), історика, краєзнавця, жителя м. Кам'янки.

ЛИПЕНЬ

- 2 – 90 років від дня народження Ольги Арсенівни Олійник (1925 – 2001), професора, доктора фізико-математичних наук, академіка, уродженки с. Матусова Шполянського району.
- 5 – 75 років від дня народження Віктора Михайловича Співака (1940), живописця, графіка, різьбяр, жителя м. Черкаси.
- 7 – 115 років від дня народження Юрія Корнійовича Смолича (1900 – 1976), письменника, актора, театрального критика, Героя Соціалістичної Праці, уродженця м. Умані.
- 7 – 90 років від дня народження Івана Васильовича Казнадія (1925 – 2006), режисера, актора, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця с. Рогової Уманського району.
- 9 – 85 років від дня народження Валентина Тихоновича Черепіна (1930), вченого-фізика, лауреата Державної премії України, уродженця м. Черкаси.
- 11 – 75 років від дня народження Олександра Борисовича Зеленька (1940 – 2007), поета, уродженця с. Степанки Черкаського району.*
- 12 – 95 років від дня народження Павла Максимовича Федченка (1920 – 2002), літературознавця, шевченкознавця, доктора філологічних наук, уродженця с. Носачева Смілянського району.
- 13 – 85 років від дня народження Петра Миколайовича Жука (1930), журналіста, жителя м. Черкаси.

- 23 – 70 років від дня народження Івана Йосиповича Лавріненка (1945), художника декоративно-прикладного мистецтва, поета, жителя м. Черкаси.
- 26 – 115 років від дня народження Гаврила Михайловича Пустовійта (1900 – 1947), графіка, художника-ілюстратора, уродженця с. Межиріча Канівського району.
- 26 – 80 років від дня народження Георгія Антоновича Урсатія (1935), архітектора, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка.
- 28 – 70 років музею історії Корсунь-Шевченківської битви (1945).
- 31 – 165 років від дня народження Сергія Андрійовича Подолинського (1850 – 1891), громадського діяча, економіста, лікаря, публіциста, уродженця с. Ярославки Шполянського району.

СЕРПЕНЬ

- 85 років Уманському державному педагогічному університету ім. Павла Тичини (1930).
- 85 років Черкаському медичному коледжу (1930).
- 2 – 110 років від дня народження Івана Григоровича Підоплічка (1905 – 1975), зоолога, палеонтолога, доктора біологічних наук, професора, уродженця с. Козацького Звенигородського району.
- 10 – 125 років від дня народження Макара Олександровича Кушніра (1890 – 1951), політичного діяча, журналіста, уродженця м. Черкаси.*
- 11 – 160 років з часу відкриття першого плавучого мосту через Дніпро біля м. Черкаси (1855).

- 12 – 75 років від дня народження Вадима Федоровича Мицика (1940), етнографа, краєзнавця, журналіста, заслуженого працівника культури України, жителя м. Звенигородки.
- 12 – 75 років від дня народження Лідії Григорівни Попової (1940), заслуженої артистки України, актриси Черкаського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Т.Г. Шевченка.
- 14 – 100 років від дня народження Ізраїля Григоровича Куперштейна (1915 – 1995), Героя Радянського Союзу, уродженця м. Черкаси.
- 15 – 50 років з часу газифікації м. Черкаси (1965).
- 18 – 105 років від дня народження Андрія Ісаковича Бондаря-Білгородського (1910 – 1987), актора і режисера, народного артиста України, уродженця с. Летичівки Монастирищенського району.
- 19 – 90 років від дня народження Якова Павловича Прилипка (1925 – 1978), історика, етнографа, археолога, перекладача, уродженця с. Прохорівки Канівського району.
- 20 – 100 років від дня народження Дмитра Фроловича Тараскова (1915 – 1981), Героя Радянського Союзу, удостоєного цього звання за визволення м. Черкаси.*
- 20 – 90 років Шевченківському національному заповіднику у м. Каневі (1925).
- 21 – 65 років від дня народження Миколи Миколайовича Петрини (1950), керівника ансамблю "Росава" Черкаської обласної філармонії, заслуженого артиста України.
- 29 – 75 років від дня народження Миколи Федоровича Калашника (1940), живописця, уродженця м. Сміли.

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 – 120 років від дня народження Семена Платоновича Найдена (1895 – 1969), журналіста, краєзнавця, колишнього жителя м. Черкаси.
- 2 – 90 років від дня народження Олександра Івановича Сасима (1925 – 2012), народного лікаря України, Почесного громадянина міста Черкаси, колишнього хірурга Черкаської обласної лікарні.
- 3 – 90 років від дня народження Поліни Якимівни Запари (1925 – 2006), майстрині художньої вишивки, колишньої жительки м. Черкаси.
- 8 – 150 років від дня народження Миколи Сергійовича фон Ріттера (1865 – ?), учасника Перших олімпійських ігор, уродженця м. Золотоноші.*
- 8 – 75 років від дня народження Миколи Івановича Борща (1940), краєзнавця і поета, заступника голови правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, наукового співробітника Черкаського обласного краєзнавчого музею.*
- 12 – 140 років від дня народження Олександра Антоновича Кошиця (1875 – 1944), композитора і диригента, уродженця с. Ромашки Канівського повіту, дитинство якого пройшло у с. Тарасівці Звенигородського району.
- 16 – 85 років від дня народження Василя Павловича Євича (1930 – 1994), художника, уродженця с. Багви Маньківського району.
- 16 – 90 років від дня народження Михайла Семеновича Грицяя (1925 – 1988), літературознавця, фольклориста, уродженця с. Бачкуриноного Монастирищенського району.
- 22 – 175 років ПАТ "Смілянський машинобудівний завод" (1840).

- 23 – 115 років від дня народження Ісаака (Іцика) Соломоновича Фефера (1900 – 1952), єврейського поета, драматурга, громадського діяча, уродженця м. Шполи.
- 26 – 130 років від дня народження Всеволода Михайловича Зуммера (1885 – 1970), археолога, мистецтвознавця, уродженця м. Тального.
- 28 – 100 років від дня народження Івана Олександровича Гуржія (1915 – 1971), дослідника історії України, джерелознавця, доктора історичних наук, уродженця с. Худяки Черкаського району.*
- 29 – 170 років від дня народження Івана Карповича Карпенка-Карого (Тобілевич. 1845 – 1907), драматурга, актора, який неодноразово бував з гастрольями на Черкащині, зокрема в м. Умані.

ЖОВТЕНЬ

- 6 – 85 років Уманському агротехнічному коледжу (1930).
- 7 – 185 років від дня народження Сергія Федоровича Грушевського (1830 – 1901), педагога і публіциста, організатора народної освіти, уродженця м. Чигирин.
- 13 – 100 років від дня народження Надії Омелянівни Квасниці (1915 – ?), співачки, педагога, заслуженої артистки Росії, уродженки с. Киселівки Катеринопільського району.
- 15 – 90 років від дня народження Василя Іларіоновича Пазича (1925 – 1997), оперного співака, народного артиста України, уродженця с. Тарасівки Звенигородського району.
- 18 – 145 років від дня народження Володимира Васильовича Різниченка (Велентій. 1870 – 1932), вченого, природознавця, мандрівника, дослідника Канівських дислокацій.

- 18 – 110 років від дня народження Дмитра Митрофановича Гринця (1905 – 1993), художника, графіка, уродженця м. Золотоноші.
- 20 – 180 років від дня народження Готфрида Йосиповича Оссовського (1835 – 1897), польського археолога, геолога, краєзнавця Волині, уродженця с. Козарівки Канівського району.
- 20 – 95 років від дня народження Івана Олексійовича Онопрієнка (1920 – 1943), Героя Радянського Союзу, удостоєного цього звання за визволення м. Черкаси від фашистських загарбників.
- 22 – 70 років від дня народження Івана Степановича Горбенка (1945), поета, уродженця с. Тінки Чигиринського району.
- 25 – 90 років від дня народження Олександра Миколайовича Алабовського (1925 – 1997), вченого-механіка, доктора технічних наук, професора, лауреата Державної премії УРСР в галузі науки і техніки, уродженця м. Звенигородки.
- 28 – 95 років від дня народження Михайла Федоровича Пономаренка (1920 – 2010), краєзнавця, уродженця с. Підставки Золотоніського району.
- 29 – 115 років від дня народження Степана Федоровича Бена (Бендюженко. 1900 – 1937), поета, уродженця с. Лозуватки Шполянського району. Був репресований.
- 30 – 105 років від дня народження Кузьми Кіндратовича Гриба (Верхов. 1910 – 1997), прозаїка, політв'язня, організатора партизанського руху в Уманському, Тальнівському, Маньківському районах у 1941 – 1944 рр.

ЛИСТОПАД

- 3 – 60 років від дня народження Андрія Івановича Завгороднього (1955), вченого в галузі ветеринарної медицини, професора, уродженця с. Кропивної Золотоніського району.

- 5 – 50 років Черкаському тролейбусному парку (1965).
- 6 – 110 років від дня народження Дмитра Федоровича Головка (1905 – 1978), майстра народно-декоративного мистецтва, кераміста, народного художника України, уродженця м. Умані.
- 7 – 70 років від дня народження Євгена Івановича Кухарця (1945 – 1987), колишнього художнього керівника і головного диригента Черкаського народного хору, композитора, народного артиста України.
- 9 – 120 років від дня народження Людмили Прокопівни Шевченко (1895 – 1969), фольклориста й етнографа, онуки Т.Г. Шевченка, уродженки с. Шевченкового Звенигородського району.
- 12 – 135 років Першій міській гімназії м. Черкаси (1880).
- 19 – 90 років від дня народження Володимира Матвійовича Хижняка (1925 – 1998), письменника, журналіста, перекладача, уродженця м. Черкаси.
- 22 – 95 років від дня народження Миколи Єфремовича Сиваченка (1920 – 1988), фольклориста, літературознавця, доктора філологічних наук, уродженця с. Ямполя Катеринопільського району.
- 25 – 95 років Мліївському інституту помології ім. Л.П. Симиренка УААН (1920).
- 25 – 80 років від дня народження Юлії Петрівни Гамової (1935), бандуристки, народної артистки України, уродженки с. Бубнівська Слобідка Золотоніського району.
- 26 – 80 років від дня народження Івана Тимофійовича Гука (1935 – 2000), заслуженого лікаря України, Почесного громадянина міста Черкаси, колишнього лікаря-уролога першої черкаської міської лікарні.

- 27 – 55 років Літературно-меморіальному музею І.С. Нечуя-Левицького (1960) у с-щі Стеблеві Корсунь-Шевченківського району.
- 30 – 80 років від дня народження Дмитра Семеновича Чередниченка (1935), поета, прозаїка, перекладача, мистецтвознавця, уродженця с. Межиріча Канівського району.

ГРУДЕНЬ

- 95 років Черкаському кооперативному економіко-правовому коледжу (1920).
- 3 – 75 років від дня народження Івана Семеновича Косенка (1940), доктора біологічних наук, професора Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини, заслуженого працівника культури України, директора Уманського дендрологічного заповідника «Софіївка».
- 5 – 130 років від дня народження Миколи Степановича Погрібняка (1885 – 1965), живописця, графіка, уродженця с. Козацького Звенигородського району.
- 9 – 95 років від дня народження Миколи Степановича Заноздри (1920 – 1999), лікаря-кардіолога, доктора медичних наук, заслуженого діяча науки і техніки України, уродженця м. Канева.
- 14 – 190 років з часу повстання декабристів (1825).
- 14 – 175 років від дня народження Михайла Петровича Старицького (1840 – 1904), письменника, перекладача, громадського діяча, уродженця с. Кліщинці Чернобаївського району.*
- 17 – 115 років від дня народження Івана Івановича Чабаненка (1900 – 1972), режисера, педагога, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця м. Чигирин.
- 18 – 75 років від дня народження Ніни Михайлівни Клименко (1940), заслуженого працівника культури України, колишнього директора Черкаського художнього музею.

- 20 – 110 років від дня народження Василя Єлисейовича Труш-Коваля (1905 – 1944), поета, уродженця м. Городища. Був репресований.
- 25 – 90 років від дня народження Євгенії Миколаївни Єршової (1925 – 2009), артистки балету, народної артистки України, уродженки м. Сміли.
- 25 – 80 років від дня народження Андрія Миколайовича Кандиби (1935), вченого-економіста, доктора економічних наук, уродженця с. Чорна Кам'янка Маньківського району.
- 27 – 420 років від дня народження Богдана Михайловича Хмельницького (1595 – 1657), гетьмана України, уродженця с. Суботова Чигиринського району.
- 29 – 95 років від дня народження Олексія Федоровича Фіщенка (1920 – 2010), графіка, народного художника України, заслуженого діяча мистецтв України, уродженця м. Умані.

**275 років від дня народження
керівника національно-визвольного руху Коліївщини
Максима Залізняка
(бл. 1740 р. – після 1769 р.)**

*Максим козак Залізняк, козак з Запорожжя,
Як поїхав на Україну – як пишная рожа.
Зібрав війська сорок тисяч в місті Жаботині,
Обступили город Умань в обідній годині.
Обступили город Умань, покопали шанці
Та вдарили з семи гармат у середу вранці.
Та вдарили з семи гармат у середу вранці,
Накидали за годину панів повні шанці...
Отак Максим Залізняк із панами бився,
І за те він слави гарної залучився.*

З народної пісні

Максим козак Залізняк : [нар. пісня] // Історичні пісні. – К., 1970. – С. 134.

Постать Максима Залізняка ще з дитинства відома усім українцям, в першу чергу завдяки поемі Т. Шевченка «Гайдамаки». Невигаданий, цілком реальний героїчний образ Залізняка надихнув не одне покоління на самовіддану боротьбу за ідею української державності. Більш чистого та переконливого образу героя, незаплямованого зрадами, інтригами, годі й шукати в усій українській історії. Авторитет керівника Коліївщини, який наважився очолити повстання православного населення Речі Посполитої проти кріпацтва і конфедератів, – незаперечний.

Існує три чи й чотири різних варіантів біографії Максима Залізняка. А тому достовірна інформація про нього починається лише з моменту, коли він з'явився в Мотронинському монастирі, як організатор і керівник повстання 1768 – 1769 років відомого під назвою Коліївщина. Попереднє його минуле і саме походження залишається оповитим серпанком невідомого й непевності. Сьогодні, як в українській, так і в зарубіжній історіографії, немає єдності щодо місця і дати народження М. Залізняка.

Історик В. А. Смолій стверджує, що Максим Ієвлевич Залізняк народився в містечку Медведівці на Чигиринщині. В. Голобуцький пише, що він був сином кріпосного селянина з с. Івківці Чигиринського староства. Краєзнавець П.П. Соса теж схиляється до цієї версії. У статті «Народний гнів з Холодного Яру» він пише: «Народився Залізняк, як стверджують дослідники Мордовцев

і Скальковський, на хуторі Івківці недалеко від с. Медведівки». Про місце народження М. Залізняка говориться у двох документах: рапорті отамана Тимошівського куреня Василя Коржа від 2 липня 1768 р. та протоколі допиту М. Залізняка в Каргопільському карабінерному полку від 26 липня 1768 р. Оригінали цих документів зберігаються в Центральному державному історичному архіві України у м. Києві. Саме на основі цих документів можна стверджувати, що місцем народження М. Залізняка є с. Івківці на Чигиринщині, хоча часом він «жительство имел» в с. Медведівці.

Стосовно віку Залізняка, то в протоколі його допиту (на полях аркуша) зазначено, що йому 28 років.

Отже, Максим Ієвлевич Залізняк народився близько 1740 року в с. Івківці, тепер Чигиринського району в сім'ї селянина. Після смерті батька Максим жив близько року у своєї старшої сестри, котра була заміжня за мешканцем с. Медведівки. У віці 13-ти років записався козаком Тимошівського куреня Нової Січі. Працював наймитом у козацьких зимівках, на рибних та соляних промислах. Деякий час наймитував в Очакові. 1767 року повернувся в рідні краї і став послушником Мотронинського монастиря.

Третього червня 1768 року після козацької ради у Холодному Яру Максим Залізняк очолив повстанське військо, яке складалося з запорозьких козаків та селян чисельністю до тисячі чоловік. Повстанці проголосили Залізняка отаманом, хоча сам він називав себе полковником Низового Війська Запорозького.

Повстання було викликане жорстоким соціально-економічним та релігійним гнобленням українського селянства. Безпосереднім поштовхом до його початку стало створення Барської конфедерації 1768 року, що зумовило різке загострення політичної та соціальної ситуації в краї. Введення російських військ на територію Правобережжя і початок військових дій барських конфедератів породили в частини православного населення ілюзію щодо можливості підтримки їхніх вимог з боку російського уряду.

6-го червня повстанці вирушили з Холодного Яру. Вони оволоділи Медведівкою, Жаботином, Смілою, Черкасами, Корсунем, Каневом, Богуславом, Кам'яним Бродом, Лисянкою. Після здобуття Умані 20 – 21 червня повстання поширилося на значні терени Правобережжя України. На визволених територіях Максим Залізняк проводив виважену соціальну політику, прагнув налагодити нормальне господарське життя, зробив певні кроки щодо утвердження в краї козацьких органів влади.

Російський уряд, наляканий розмахом повстання, вирішив силою його придушити. Вдаючи із себе союзника Залізняка і Гонти, російський полковник донських козаків Гур'єв в Умані став обговорювати з ними перспективи спільних військових операцій проти конфедератів, наказав влаштувати для гайда-

маків банкет. Тим часом його солдати захопили склад зброї, коней і оточили табір повстанців. Запросивши Залізняка і Гонту 7 липня до свого намету, Гур'єв наказав їх заарештувати.

Упродовж липня-серпня 1768 року царські війська розгромили більшість повстанських загонів. Особливо жажливими і масовими стали страти учасників Коліївщини.

Російське командування, вважаючи Максима Залізняка царським підданним, засудило його. За вироком Київської губернської канцелярії його було засуджено до середньовічної кари – колесування. Утім цю кару було замінено іншою – повстанському ватажку було завдано 150 ударів батоном, піддано клеймуванню і заслано на довічну каторгу у Нерчинськ.

За деякими свідченнями, під час етапування на заслання у слободі Котельні на Полтавщині М. Залізник з кількома засудженими гайдамаками зумів втекти. Проте незабаром був знову схоплений і висланий у Нерчинськ, де і помер.

Є дані, що М. Залізник робив спроби втечі і, можливо, брав участь у селянській війні в Росії 1773 – 1775 рр. під проводом Омеляна Пугачова.

Героїчна постать Максима Залізняка оспівана в усній народній творчості – історичних думках, піснях, переказах і легендах. Пантелеймон Куліш зафіксував у народному переказі такий красномовний образ ватажка: «Сидів на буланому коні, мав на собі червоний жупан, синю шапку, сап'янці, шалевий пояс, за поясом пістолі, при боці шабля. Не старий іще чоловік, літ може сорока, а може й більше, на виду повний, круглолиций, уродою хороший, на зріст невеликий та плечистий; вуса русяві, невеличкі, за вухом оселедець».

За переказами у селі Івківці збереглися могили батьків М. Залізняка. Тут здавна лежать на старому кладовищі кілька каменів; старожили розповідають, що ті камені поклав на могили батьків перед повстанням М. Залізника...

Пам'ятає Черкащина свого славного сина. У Холодному Яру росте тисячолітній дуб Максима Залізняка. 1993 року у с. Медведівці відкрито пам'ятник народному ватажкуві, а у с. Жаботині встановлено його погруддя. Ім'я Максима Залізняка носять вулиці міст і сіл України.

ЛІТЕРАТУРА:

Лаврінченко, Н. Максим Залізник : (факти, міфи, зобр.) / Назар Лаврінченко ; [упоряд. і ред. Н. П. Лаврінченко]. – К. : Емма, 2012. – 79 с. : іл.

Чухліб, Т. Максим Залізник / Тарас Чухліб // Чухліб Т. Гетьмани України-Русі. – Донецьк, 2012. – С. 290 – 295 : портр.

Одинець, Д. Сторінками біографії Максима Залізняка / Даша Одинець, Назар Лаврінченко // Залізнякові читання : матеріали Другої учн. наук. краєзн. конф. – [Черкаси, 2010]. – С. 54 – 56.

Антонович, В. Несколько данных о судьбе Железняк после его ареста в Умани / В. Антонович // Гайдамацький рух на Уманщині. Коліївщина 1768 року. – К., 2002. – С. 200 – 204.

Голобуцкий, В. Максим Железняк / В. Голобуцкий. – М. : Соцэґиз, 1960. – 72 с.

Смолій, В. А. Максим Залізняк / В. А. Смолій // Укр. іст. журн. – 1990. – № 3. – С. 96 – 106.

Залізняк Максим Ієвлевич [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : www.ebk.net.ua>Book/synopsis/ukrainska_elita/part2/... (дата звернення : 2.06.14). – Назва з екрану.

8 січня
80 років від дня народження поета
В. А. Симоненка
(8.01.1935 – 13.12.1963)

*Василь Симоненко назавжди вписаний
до історії рідної літератури, та...
завжди є і буде її злободенною сучасністю,
її сподіваною прийдешністю.
Один з найталановитіших виразників
дум і прагнень рідного народу, своєї доби,
він і словом, і життям ствердив,
употужнив загальнолюдські духовні здобутки
й ідеали, збагатив скарбницю світової
гуманістичної культури...*

А. Ткаченко

Ткаченко, А. О. Василь Симоненко / Анатолій Ткаченко. – К. : Дніпро, 1990. – С. 5.

Василь Симоненко став для нас легендою. Нескорений, як Прометей, з гарячою і пристрасною натурою, непримиренний до ворогів українського народу, великий патріот своєї Вітчизни, щирий і працелюбний, він увійшов у нашу літературу як поборник правди і добра.

Творча спадщина поета – десятки віршів, казок, новел, об'єднаних у збірки, що навечно лишилися золотими розписами на ниві української духовності.

Всього 28 років накувала йому зозуля. І спалахнув він зорею, саявом над нескінченною дорогою в скарбницю духу нашого народу. А образ дороги проходить через усю творчість митця і виливається в поезіях: «Там, у степу, схрестилися, дороги...», «Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу...», «Упаду я зорею, мій вічний народе, На трагічний і довгий Чумацький твій шлях».

Все починається в житті поета з тієї довгої, у дев'ять верст, дороги з рідного серцю полтавського села до сусідніх Тарандинців, куди він ходив до школи. По дорозі і уроки вчив, і вірші складав, і природою милувався.

Народився Василь Андрійович Симоненко 8 січня 1935 року в давньому козацькому селі Біївці, що на Полтавщині, в колиці його дитинства, на землі, що живила поетичну уяву хлопця: «ніжні і замріяні пісні», «гомінливі, трепетні ліси», що «здоров'ям напували, коли бродив у їхній гушніні», поля, що «задумливо шептали свої, ніким не співані пісні», луги, «пропахлі сіном прілим, де дитиною любив рвати квіти та майструвати лука в лозі...».

Тема Батьківщини, рідної землі була постійною в його творчості:

*«Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.
Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолім небом
Гартував я душу молоду...»*

У рідних Біївцях мама Ганна й дід Федір навчили його любити людей і дорогі серцю простори. Що ж до батька, то у своїй автобіографії Василь Андрійович писав: «... залишив сім'ю, коли мені не було ще й року. З того часу шляхи наші не сходилися». Хлопчина зростав напівсиротою при живому батькові, який прийшов до нього уже в Черкаси, коли про Василя заговорили як про чесного та принципового журналіста і поета. Та з батьком довелося розпрощатися, бо надто пізно прийшов. Отож, майбутньому письменникові довелося пізнати щемної долі сироти-безбатченка. Про це він лишив поетичні згадки з дитинства: «В мене була лиш мати, Та був іще сивий дід, – Нікому не мовив «тату» І вірив, що так і слід» («З дитинства»), 1960.

Мати Василя Симоненка, Ганна Федорівна, була вродливою, мала чудовий голос, мріяла стати вчителькою, та в Лубенському педагогічному інституті провчилась

недовго в силу життєвих обставин. З образом матері асоціювалися у поета образи рідної землі, хати, села Біївці. Від неньки він взяв багато доброго, з нею він поділяв тягар свого сирітського життя, її самотності й незахищеності:

*Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.*

У матері Василь учився стійкості. Про це ніхто краще не сказав, як він сам у вірші «Матері» (1965):

*Я хотів би, як ти, прожити,
Щоб не тліти, а завжди горіть,
Щоб уміти, як ти, любити,
Ненавидіть, як ти, уміть.*

Змалку Василько любив слухати розповіді свого діда, особливо казки. Дід, Федір Трохимович, якого хлопець безмежно любив і в усьому наслідував, був доброю і мудрою людиною, любив твори Шевченка, «умів говорити до прикладу». Дідова мова живо пульсувала дотепними прислів'ями, примовками та приказками, легендами і переказами, а також неповторними, веселими і страшними сільськими історіями. Були розповіді про прадавню історію України, про козаків та про минуле Біївців, гарного села, обрамленого мальовничими берегами річки Удай, що мало таємничі легенди про Беєве урочище, про дзвонкову криницю, про гори Парашина та Лисак. Всі ці оповіді збуджували поетичну уяву юного поета. Хлопчака в п'ятирічному віці склав свій перший кумедний віршик про мрію стати пілотом.

Дитинство Василя Симоненка було важким: на його плечі і вразливу душу лягли тягарем війна, голод, холод, материні сльози, непосильна фізична праця. Хлоп'яча душа кров'ю обливалася, коли він бачив знущання комуністичного режиму над простими людьми, вимученими дармовими трудовими та грабіжницькими податками, а найбільше – Голодомор 1947 року, коли злочинна влада забирала в селян весь вирощений урожай, залишаючи їх помирати. 21-річним поетом він про це скаже у вірші «47-й рік» (1956). Ці життєві враження сформували в молодому Симоненкові бачення його майбутнього шляху – поета і громадянина.

Найсвітлішою порою в житті поета були шкільні роки (1942 – 1952). П'ять класів закінчив у Біївцях, а решту – в сусідніх селах Єнківцях і Тарандинцях (до Тарандинців лише в один кінець долав дев'ять кілометрів), проте десятирічку

закінчив із золотою медаллю. Здібний до навчання учень любив літературу й математику. У Тарандинській школі, до якої пішов у 1948 році, майбутній поет відчув неабияку спрагу до художнього слова. Творчі здібності обдарованого юнака помітила та всіляко сприяла їхньому розвитку вчителька української мови й літератури Марія Йосипівна Остапенко. Вона першою благословила свого учня на журналістську роботу й порадила йому навчатися в Києві, а в характеристиці написала: «Багато читає художніх творів; сам теж пише невеликі твори: вірші, п'єси». Василь Симоненко брав активну участь у всіх шкільних вечорах. Перша друкована поетична проба майбутнього письменника, присвячена жінці-матері, з'явилася в районній газеті «Червона Лубенщина» ще коли він був семикласником, а інші поезії друкувалися в журналі «Радянська жінка». Неабиякий природний хист школяр мав до іскрометного гумору, придумував смішні куплети про своїх односельців, бо «влучне слово завжди ворухилося у нього або ж на кінчику пера, або на кінчику язика».

Поезії шкільного періоду були щирі, по-дитячому наївні. Писав Симоненко про кохання, мир, дружбу, рідний край, про працю. Шкільні друзі називали Василя Симоном де Мон Формом.

Закінчивши школу у 1952 році, Василь Андрійович вступив до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на факультет журналістики. Маючи чутливе і вразливе серце до всього, що принижувало, ображало людську гідність, він часто спалахував протестом, а в журналістах вбачав носіїв справедливості й добра. Мріяв і сам ним стати.

Юнача душа сходила жагою передчуттів нового життя, бо не знав він, як швидко зміліють його ілюзії ще на Київському вокзалі, коли у нього, враженого силою юрби, заболить голова, а в гуртожитку в перший вечір зберуться першкурсники, що наперебій вихвалитимуть свої «нікчемні» вірші.

Відірваність від лона сільського світу, від матері, рідної мови, щирого спілкування з простими людьми, де він почував себе природно, та страх загубитися в міській юрбі стали своєрідною психічною травмою для юнака. Йому хотілося додому, а небажання прилаштуватися до чужого йому світу відсторонювало хлопця від однокурсників, серед яких не знаходив духовного побратимства. Другий рік в університеті був нещасливим (невдала закоханість, розчарування), а тому рятувало читання книг і вірші:

*Я юності не знав. Нудотно і похмуро
Пройшли мої, можливо, краці дні
У тісноті і сутінках конури
З думками власними наоднині...
У мене в роздумах проходили семестри.
Були зі мною сум і самота...*

Матеріальне становище майбутнього поета було скрутним, і після занять йому часто доводилося працювати.

Поезія періоду з 1952 по 1957 рр. засвідчує налаштування усамітненого молодого Симоненка на вічні мотиви пошуку сенсу людського буття, усвідомлення обраної ним місії митця, мотиви смерті і безсмертя. Звучать у тих віршах мотиви юнацького нерозділеного кохання: «Наречений», «Моя вина», мотиви відлуння Великої Вітчизняної війни – «Можливо, знову заgrimлять гармати...» (1955).

Протягом усієї своєї десятирічної творчості Василь Симоненко торкався проблеми смерті. Якесь рокове відчуття свого короткочасного гостювання на цій землі квапило молодого поета усе пізнати і все збагнути та без найменшої фальші донести людям.

Літературний талант і організаторські здібності Василя Симоненка зробили університетську літературну студію «Січ», яку він очолював, справжньою кузницею молодих талантів. Вона користувалася авторитетом навіть у Спілці письменників України.

З часом, у студентські роки, за свою чисту совість, чесність, дивовижну працелюбність, скромність і товариськість Василь Симоненко від оточуючих зажив шану та повагу.

Закінчивши у 1957 році університет, він приїхав у Черкаси, що стали колискою його таланту, у місто, де раніше проходив виробничу практику в редакції газети «Черкаська правда». Журналіста запросили на посаду літпрацівника у відділ культури.

У Черкасах добре знали цього худорлявого, вдумливого, спостережливо-го, серйозного юнака. З-поміж інших його вирізняв проникливий, і, в той же час, задумливий, добрий погляд. А ще чаруюча Василева посмішка... Він ніби спішив частину свого серця подарувати людям, «хлюпнути на них щастячком». Тож як тут не згадати слова Т.Г. Шевченка: «Торжество і вінець безсмертної краси – це оживлене щастям обличчя людини. Більш піднесеного, прекраснішого в природі я нічого не знаю». А щодо мови поета, то вона була неординарною, неквапною такою, ніби перш ніж вимовити, він зважував кожне слово.

До роботи В.А. Симоненко ставився з особливою відповідальністю і розумів, що стоїть біля джерел формування світогляду української молоді, замуленого роками неправди й ошуканства. Працюючи в редакції «Черкаської правди», він у своїх віршах розвинув думку про людину, про те, що «захоплюватися треба людиною, більше того, треба бути їй вдячним...». А оскільки поет був великим життєлюбом, то цю любов переливав у безсмертні рядки хвали життя, вдячності до світу, рідної землі, до людей:

*Люди – прекрасні
Земля – мов казка.
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жить!...*

(1963)

Поет розвине у своїх віршах думку про те, що людина безсмертна («Не вимучуйте муки і драми», «Ти знаєш, що ти – людина» (1962), «Я» (1962), «Перехожий» (1963), «Вихвалять і славити й кричати») (1964).

Тут, у Черкасах, поет зустрів своє справжнє кохання: «володарку синіх очей» Людмилу, яка працювала редакційним кур'єром. Свою Люсю він любив безмежно, глибоко. Коли ж доводилося молодим на недовгий час розлучатися, то писав дівчині ніжні, інколи з приємним гумором листи, називаючи її «таємницею», «малюсічкою», «милою дівчинкою»... У 1958 році від цього кохання народився «ще один захисник Вітчизни» - синочок Лесик, як називав його поет – «кирпатий барометр».

1960 рік став для Симоненка роком більш зрілого творчого злету. В країні відбувається переоцінка цінностей. Українську інтелігенцію хвилювало, чи вистоїть республіка, як суверенна держава, чи збережеться українська нація під тиском імперського вандалізму. Виявляючи синівську любов, він проголосив:

*«Народ мій є! народ мій завжди буде!
Ніщо не перекреслить мій народ.
Пощезнуть всі перевертні й приплуди,
І орди завойовників-заброд!»*

У 1960 – 1963 роках Симоненко працював у редакції газети «Молодь Черкащини», завідував відділом пропаганди, гартував своє газетярське і поетичне ремесло. Діапазон інтересів журналіста був широким: він цікавився філософськими творами, давніми пам'ятками літератури, зачитувався творами Т.Г. Шевченка й інших українських та зарубіжних письменників, був зятим театралом.

Шістдесяті роки були для поета роками творчого піднесення. Писав він розкуто, сміливо, впевнено, з публіцистичною пристрасністю, влучним поетич-

ним баченням світу. На початку 60-х років В. Симоненко рішуче й захоплено входить у коло київської опозиційної інтелігенції. Разом з А. Горською, Л. Костенко, І. Світличним, І. Драчем та іншими відвідував відомий Клуб творчої молоді. Він вів свідому просвітницьку роботу. Згодом працював у комісії, метою якої було перевірити чутки про масові розстріли в часи сталінського терору і відшукати місця таємного поховання жертв репресій. Саме за участю Симоненка були відкриті таємні братські могили жертв сталінізму на київських кладовищах, в Биківнянському лісі. Після цього опинився під пильним наглядом КДБ, почалися провокації.

У 1962 році з'явилася поетична збірка письменника «Тиша і грім» (в цьому році його було прийнято до Спілки письменників України). Окрилений великим успіхом, він з вимогливістю добирав вірші до другої збірки – «Земне тяжіння» (1964), якої за життя поет так і не побачив. Симоненко був не тільки ліриком, а й сатириком, гумористом, а також звертався до жанрів літератури для дітей – «Цар Плаксій і Лоскотон» (1961), «Подорож у країну Навпаки» (1962), випробував свій талант на теренах прози. У 1965 році вийшла збірка прозових творів «Вино з троянд», у 1966 році побачила світ збірка «Вірші». Василь Симоненко – автор численних нарисів, фейлетонів, рецензій, а також перекладач поезії О. Блока.

До скарбниці української поезії увійшли вірші:

1959 – «Дід умер», «Ні, не вмерла Україна!»;

1960 – «Мій родовід», «Жорна», «З дитинства»;

1961 – «Є в коханні і будні, і свята», «Баба Онися», «Україно, п'ю твої зіниці», «Русалка»;

1962 – «Лебеді материнства», «Герострат», «Монархи», «Ти знаєш, що ти – людина», «Світ який – мереживо казкове...», «Моя мова», «Де зараз ви, кати мого народу?» та багато інших.

У середині 1962 року з поетом трапилася неприємна історія: у Смілі на станції ім. Т.Г. Шевченка його побили міліціонери. З того часу В. Симоненко почав вести відвертий щоденник, оскільки фізичні муки й душевні страждання отруювали останні місяці його життя. Лікарі поставили діагноз: рак нирок.

Відчуваючи наближення смерті, письменник написав лист-заповіт до Спілки письменників України, у якому просив подбати про долю сім'ї. Через добу у ніч з 13 на 14 грудня 1963 року поетове серце зупинилося.

Поховали В.А. Симоненка в Черкасах. На могилі поета у 1968 році встановлено пам'ятник у формі гранітної брили (автори С. Грабовський і М. Кириленко). На будинку, що знаходиться на бульварі Шевченка, 345, де жив і творив письменник (1959 - 1963), встановлена меморіальна дошка, одну з вулиць Черкас названо іменем митця (1984); на фасаді будинку №1 встановлено

пам'ятну дошку (1989); у центрі міста 17 листопада 2010 року було урочисто відкрито монумент Василю Симоненку. Обласна юнацька бібліотека носить ім'я поета (2000). Запроваджена обласна літературна премія ім. В. Симоненка (1989). Ім'я Василя Симоненка гордо носить ЗОШ №33 у Черкасах.

У приміщенні редакції колишньої газети «Черкаська правда» по вул. Хрещатик, 251, де з липня 1957 по березень 1960 року працював В. Симоненко, 8 січня 1998 року відкрито літературно-меморіальний музей.

Багато віршів поета перекладено багатьма мовами світу, а окремі – покладено на музику.

Для нас Василь Симоненко назавжди залишиться молодим талановитим поетом, вірним сином України. Такі люди, як він, залишаються вічно в пам'яті народній, а його заповіт прийдешнім поколінням вписаний у літературу золотими буквами: *Можна все на світі вибирати, сину,*

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

ЛІТЕРАТУРА:

Основні видання творів В. А. Симоненка

Про відзначення 80-річчя з дня народження Василя Симоненка : постановою Верховної Ради від 21 трав. 2013 р. № 295 // Уряд. кур'єр. – 2013. – 12 черв. – Орієнтир. – № 21. – С. 10.

Твори : [у 2 т.] / В. Симоненко. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – Т. 1 – 2. Спадщина : [у 2 т.] / Василь Симоненко ; [упоряд., наук. ред. В. Яременко]. – К. : Персонал, 2008. – Т. 1 – 2.

Вибране : для серед. та старш. шк. віку / В. Симоненко. – К. : Школа, 2002. – 252 с.

Берег чекань / В. Симоненко ; вибір і комент. І. Кошелівця. – К. : Наук. думка, 2001. – 246 : портр.

Вірші : (ще не опубл. або маловідомі) / В. Симоненко // Лищенко О. К. Від імені покоління : (про Василя Симоненка). – К., 2004. – С. 137 – 172.

Лебеді материнства : поезія, проза / В. А. Симоненко ; [вступ. ст. О. Гончара]. – Дніпропетровськ : Промінь, 1989. – 224 с. : портр.

На схрещених мечях : вибр. твори : [поезія, проза, ст., щоденник, автобіографії, листи] / В. Симоненко ; передм. О. Гончара ; післямова, упорядкув. і комент. В. Костюченка. – К. : Пульсари, 2004. – 382 с. : фотогр.

У твоєму імені живу : поезії, оповід., щоденник, записи, листи / В. Симоненко ; упорядкув. та післямова В. Яременка ; передм. О. Гончара. – 3-тє вид. – К. : Веселка, 2003. – 381 с. : портр., [8] арк. фотоіл.

Про В. А. Симоненка

Сніжко, М. С. Симоненкова хода / Микола Сніжко. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. – 213 с. : іл.

Сніжко, М. С. Симоненкові світанки / Микола Сніжко. – Черкаси : ІнтролігаТОР, 2013. – 211 с.

Коваленко, В. «Його весна говерлила громи...» : психологія творчості Василя Симоненка / Валентина Коваленко // Коваленко В. До щирця поетичного слова. – Черкаси, 2012. – С. 157 – 202.

Жулинський, М. Василь Симоненко. «Я для тебе горів, український народі...» / Микола Жулинський // Жулинський М. Українська література : творці і твори. – К., 2011. – С. 959 – 979.

Збірник праць Симоненківських читань : [матеріали Симоненк. читань, Черкаси], 8 січ. 2010 р. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; [відп. ред. В. Т. Поліщук]. – Черкаси : [вид. від. ЧНУ], 2010. – 180 с.

Холодний Яр : часопис. № 2 / Черкас. обл. орг. Нац. спілки письменників України ; [голов. ред. Г. П. Білоус ; упоряд. Г. П. Білоус]. – Черкаси : [Бізнес-стиль], 2009. – 319 с.

Присвячений творчості В. Симоненка.

Симоненко, В. «Я воскрес, щоб із вами жити» : [з листів В. Симоненка до коханої] / В. Симоненко // Любов славетних письменників у листах і в житті : [зб.]. – К., 2008. – С. 185 – 198.

Дзюба, І. Василь Симоненко / І. Дзюба // Дзюба І. З криниці літ : в 3 т. – К., 2007. – Т. 3. – С. 517 – 533.

Ромащенко, Л. Поет сучасності, закорінений у минуле : [В. Симоненко] // Письменники-шістдесятники з Черкащини. – Черкаси, 2006. – С. 108 – 117.

Шитова, Л. П. Я воскрес, щоб із вами жити : філософія життя і творчості Василя Симоненка. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2005. – 112 с.

Пахаренко, В. І. Як він ішов... Духовний профіль Василя Симоненка на тлі його доби : літературозн. есей. – Черкаси : Брама-Україна, 2004. – 52 с.

Сніжко, М. С. Оводи Василя Симоненка. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2004. – 171 с.

Василь Симоненко : «Україно, ти моя молитва...» : біобібліогр. нарис / Нац. парлам. б-ка України [та ін.] ; [авт. нарису Л. Тарнашинська ; наук. ред. В. Кононенко ; упоряд. Г. Гамалій]. – К. : [НПБУ], 2007. – 119 с.

Класика української літератури. Живі голоси [Звукозапис] / Фонд «Справедлива країна» [та ін.] ; ред. Т. Лісничка. - [К.] : НРКУ, 2008. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

Герявенко, О. У Симоненківській світлиці :музей-світлиця Василя Симоненка в Черкас. загальноосвіт. шк. № 33 / О. Герявенко, А. Головка // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2011. – Чис. 1 – 3. – С. 216 – 218.

21 січня
75 років від дня народження двічі
Героя Соціалістичної Праці
О. Н. Парубка
(21.01.1940)

*Мені здається, що не всі ще добре усвідомили:
земля – це основа нашого багатства.*

На ній не можна хазяйнувати «упівсили», як-небудь.

О. Парубок

Большак, В. Солодка нива / В. Большак. – К., 1984. – С. 3.

«Хлібороби – люди скромні. Земля галасливих не любить... Омелян заякорився на землі міцно і надовго. І ніщо не підточить той ґрунт, де тримається якір: ні хміль слави, ні зваба посад, ні врочистість президії. Бо він землероб і робить чесно все, чого вимагає земля, як землероб. Як людина. І ніхто йому не каже, що це – героїзм. Просто – життя. Просто – праця. Тому й розповідати про Омеляна важко. У його житті нічого особливого, окрім праці...», - пише у своїй книзі Василь Большак.

Народився Омелян Никонович Парубок 20 січня 1940 року в с. Баштечки Жашківського району в сім'ї колгоспників. Батько, Никон Омелянович, працював бригадиром у колгоспі. Самотужки завантаживши буряками кілька машин, ліг спочити на гичку, схвачену морозцем, захворів і невдовзі помер. Омелян Никонович буде часто згадувати батька і зворушливо говорити про нього: «... не судилося відчутти на собі суворої батькової ласки». Зате добре знає серце Никона Омеляновича, його відданість справі колгоспного бригадира. Мати, Ольга Володимирівна, залишилася вдовою з малолітніми дітьми, тяжко працювала, пережила лихоліття війни. Вже дорослому ставало моторошно, коли уявляв свою матір, інших односельців серед того вогненного виру, а тоді трирічному хлопчикowi запам'яталось привітне обличчя радянського військового лікаря, що врятував його від хвороби.

До школи Омелян ходив у рідних Баштечках, ріс допитливим і розумним. Закінчивши семирічку (1955), змушений був працювати: випасав худобу. Односельчани його хвалили і поважали за працелюбність і старанність. Через нестатки в сім'ї до восьмого класу не пішов, і коли йому запропонували роботу в колгоспі ім. Суворова в Баштечках, зрадів. Незважаючи на неповнолітній вік, юнакові доручили техніку. Худорлявому причіплювачу довелося багато «пилу наковтатись», та це не заважало. Милян, як його лагідно називали рідні та односельці, гартувався, захоплювався технікою, цікавився роботою передовиків праці. А найбільше приваблювало поле, рівне, чисте, скільки око сягає та оранка: глибина, захват і розліт скиби. Скільки було радості, коли самостійно виорав клаптик землі, а скільки гордості, коли за його вміння наставник і бригадир Андрій Бондарчук висловив юнакові подяку і в центрі села на честь Омеляна Парубка було піднято прапор Трудової слави.

Голова колгоспу Г.Я. Харченко, який одним із перших помітив у мовчазно-му хлопцеві майбутнього маяка господарства, порадив О. Парубку піти вчитися, тому що постійно надходить у колгосп нова техніка, вдосконалюється технологія вирощування культур, тож повинен підвищуватись освітній рівень трудівників.

О. Парубок постійно вчився, починаючи з перших днів самостійної роботи. Спочатку у своїх наставників, потім у професійно-технічному училищі. Для набуття кваліфікації тракториста-машиніста широкого профілю вступив до Уманського технікуму механізації сільського господарства на спеціальність технік-механік, який закінчив у 1960 році. З цього часу починається трудова біографія механізатора, нелегкі трудові будні.

Визначальним у долі О. Парубка став 1962 рік. Голова колгоспу запропонував йому очолити новостворену комсомольсько-молодіжну ланку з вирощування високих врожаїв цукрового буряка за інтенсивною технологією і допомогти в роботі науковцям Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків. Слава, авторитет молодіжної ланки ширились, множились, дійшли до Українського науково-дослідного інституту механізації й електрифікації сільського господарства. Приїхали в Баштечки представники інституту з метою поєднати наукові пошуки з передовим досвідом. Знову потрібно було навчатися, щоб глибше зрозуміти новітні технології. Закінчивши Уманський сільськогосподарський інститут, став вченим агрономом.

При співпраці з науковцями було впроваджено нову технологію вирощування «солодкого кореня» з мінімальними затратами ручної праці та коштів. Цій роботі О.Н. Парубок віддав 30 років життя.

Омелян Никонович – справжній господар землі. Скільки всесоюзних рекордів на збиранні і вивезенні цукрових буряків було встановлено його ланкою! Скільки нових пропозицій було внесено, щоб отримати високі врожаї! І все це

завдяки наполегливості, працелюбності, великій любові до праці, розуму та прогресивному методу роботи механізатора, який користувався незаперечним авторитетом, який був завжди вимогливим і принциповим керівником.

Ланка О. Парубка за роки десятої п'ятирічки в середньому збирала 500 і більше центнерів буряка з гектара, вихід цукру з гектара склав майже 60 центнерів. Він став відомим у країні буряківником.

За активну працю і новаторство в галузі мав декілька урядових нагород, став лауреатом премії Ленінського комсомолу (1971) і Державної премії СРСР (1976), кавалером Почесного знака ЦК ВЛКСМ. А грудень 1977 року сповістив Баштечки про присвоєння Омеляну Парубку звання Героя Соціалістичної Праці.

Своїми досягненнями він завдячує наставникам, колегам, односельцям, матері та коханій дружині Марії Петрівні, вчительці школи с. Баштечки, яка завжди розуміла складність і необхідність свого чоловіка жити й творити саме так, а не інакше.

Праця О. Парубка тісно перепліталася з політичним життям. У 1966 році він став членом КПРС, у 1986 році – член ЦК КПРС, а в 1993 – членом КПУ. Обирався членом ЦК КПРС на 25, 26, 27, 28 з'їздах КПРС. З 1964 по 1970 рр. він – депутат Черкаської обласної ради.

З 1975 по 1989 рр. – депутат ВР УРСР 8 – 11-го скликань, а з 1989 по 1991 – народний депутат СРСР. З 1992 по 1994 рр. працював заступником голови правління колективного сільськогосподарського підприємства ім. Суворова у Баштечках.

З 1994 по 1998 рр. О.Н. Парубок був народним депутатом України 2-го скликання, членом Комітету з питань АПК, земельних ресурсів і соціального розвитку села.

З березня 1998 по 2007 рр. Омелян Никонович – народний депутат 2 – 5-го скликань, член депутатської фракції КПУ у ВР України, член президії ЦК КПУ.

З 2010 по 2012 рр. – народний депутат України 7 скликання, член Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Омелян Парубок – один із 148 депутатів ВР України, які підписали звернення до Сейму Польщі з проханням поляків визнати геноцидом події національно-визвольної війни України 1943 – 1944 рр. (Волинської трагедії).

За свою наполегливу невтомну працю О. Н. Парубок має цілий ряд нагород. Він двічі Герой Соціалістичної Праці (1977, 1984); кавалер трьох орденів Леніна, орденів Жовтневої Революції і «Знак Пошани», лауреат Державної премії та премії Ленінського комсомолу, має безліч грамот, подяк.

Протягом свого життя О.Н. Парубок виховав і навчив не одне покоління буряководів, він славиться багатьма своїми учнями, що стали Героями Соціалістичної Праці і зуміли показати зразки високопродуктивної праці.

Омелян Парубок – почесний громадянин Черкаської області, трудові заслуги славного механізатора прославили Черкащину і всю Україну, колишню державу СРСР.

В с. Баштечки встановлено бронзове погруддя звеличеному трудовими подвигами механізатору О.Н. Парубку (1988).

Нині Омелян Парубок – активний громадський і політичний діяч, депутат ВР України, шанована і поважна людина.

ЛІТЕРАТУРА:

Парубок, О. Н. За новою технологією / О. Н. Парубок, Г. П. Рарог, Л. А. Озеранський. – К. : Урожай, 1976. – 86 с.

Парубок, О. Н. Нова технологія в дії / О. Н. Парубок. – К. : Урожай, 1966. – 87 с. : іл.

* * *

Кравченко, О. А. Крепкие корни : о дважды Герое Социалистического Труда Е. Н. Парубке / О. А. Кравченко. – М. : Политиздат, 1987. – 128 с. : ил.

Большак, В. Солодка нива / В. Большак. – К. : Веселка, 1984. – 168 с.

Рощахівський, С. Г. Чудо-корінь – білий корінь / С. Г. Рощахівський. – Дніпропетровськ : Промінь, 1984. – 23 с.

Жук, П. Н. Школа Емельяна Парубка : буклет / П. Н. Жук. – Черкасы : б.и., 1984. – 7 с.

Щербатюк, О. Висота Омеляна Парубка / О. Щербатюк // Прес-Центр. – 2009. – 1 квіт. – С. 21.

Лебедь, І. Геній хліборобської праці / І. Лебедь // Нова Доба. – 2000. – 20 січ. – С. 4.

Васильєв, В. Ю. Парубок Омелян Никонович / В. Ю. Васильєв // Енциклопедія історії України. – К., 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – С. 78.

Парубок Омелян Никонович [Електронний ресурс] : [сайт] // Уманський національний університет садівництва. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://www.udau.edu.ua/.../parubok-omelyan-nikonovich> (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

Щербатюк, О. Висота Омеляна Парубка [Електронний ресурс] : [сайт] // Прес-Центр. – Текст. дані. – Режим доступу : www.pres-centr.ck.ua/print/news-10992.html (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

27 січня
225 років від дня народження поета
П. П. Гулака-Артемівського
(27.01.1790 – 13.10.1865)

Ся байка... була деяким ферментом, що збуджував думки про потребу реформи селянських відносин.

І. Франко

Франко, І. Зібрання творів : у 50 т. – К., 1984. – Т. 41. – С. 261.

Петро Петрович Гулак-Артемівський увійшов в історію української культури насамперед як просвітник, талановитий продовжувач народних бурлескних традицій і реалістичних тенденцій, започаткованих І. Котляревським. Він заклав основи нової байки, дав перші зразки романтичної балади, збагатив літературну мову, показав приклад майстерного віршування.

Народився поет 27 січня 1790 року у містечку Городищі. Його батько Петро Патрикійович Гулак – священик Городищенської церкви – узяв за дружину полячку Артемівську, прізвище якої додавив до свого, і так з'явилося подвійне Гулак-Артемівський (пізніше його взяв собі і його внук Семен Степанович).

Батько мав 36 десятин землі. Куток, де стояла їхня хата, сьогодні називають Гулаківщина. У 1970 році тут встановили гранітний обеліск та меморіальну дошку.

Дитячі роки майбутнього письменника пройшли на рідному хуторі, де він мав змогу познайомитись з життям і побутом простих людей, українськими піснями і думами...

З 1802 року Гулак-Артемівський вчився в Києво-Могилянській академії. 1813 року, закінчивши майже повний академічний курс, оселився в Бердичеві, де викладав у приватних пансіонах та багатих родин.

З 1817 року він навчається в Харківському університеті, з яким було пов'язане його подальше життя. За 31 рік перебування в університеті Гулак-

Артемівський пройшов шлях від студента до професора, майже 20 років безперервно займав вищі адміністративні посади: його тричі обирали деканом словесного факультету, протягом останніх дев'яти років роботи (до виходу у відставку) був ректором університету.

1830 року Гулак-Артемівський одружився, мав до десяти дітей.

Літературна діяльність П. Гулака-Артемівського розпочалася 1813 року, коли він навчався в духовній академії і переклав поему французького поета Н. Буало «Налой». З 1817 року він робить вільні переклади російською мовою творів Ж.-Ж. Руссо, Ж. Расіна, Дж. Мільтона, Ж. Деліля, які публікує в журналі «Украинский вестник». Початком україномовної літературної творчості П. Гулака-Артемівського прийнято вважати 17 вересня 1817 року, коли було опубліковано його вірш «Справжня добрість (Писулька до Грицька Пронози)», адресований І. Квітці-Оснотинцю. У вірші звеличується доброта як висока моральна цінність, утверджується громадянська мужність і засуджується зло та жорстокість:

*А Добрість не вважа на злії язика,
Не пристають людські до неї побрехеньки,
І як в калюжах в дощ хлюпочуться гуски,
То стрепенувшись, вп'ять виходять з їх сухенькі, –
Так Добрість чепурна виходить із брехні...*

Популярність поет здобув після опублікування 1818 року у цьому самому журналі байки «Пан та Собака», в якій звернувся до актуальної соціальної теми: через стосунки Пана й Собаки розкрив характер взаємин у феодальному суспільстві:

*Той дурень, хто дурним іде панам служити,
А більший дурень, хто їм дума угодити!*

Найпліднішими у творчості поета були 20-і роки XIX ст. У цей період він публікує байки «Солопій та Хівря», «Тюхтій та Чванько», а також короткі байки-приказки «Дурень і Розумний», «Дві пташки в клітці» та ін. Фабульною основою байок слугували, як правило, твори польського письменника І. Красіцького. За їх схемою створював Гулак-Артемівський нові побутові сцени, оживляючи їх колоритною народною мовою.

П.П. Гулаку-Артемівському належать перші українські балади – «Твардовський» і «Рибалка» (переробки балад А. Міцкевича та Й.-В. Гете). Баладам

притаманні багата народно-пісенна образність, невимушена комічність, ліризм і поетичність:

*Ти ж бачив сам, – не скажеш: ні –
Як сонечко і місяць червоненький
Хлюпоцуться у нас в воді на дні
І із води на світ виходять веселенькі!*

Цілий напрям в українській літературі започаткував Гулак-Артемівський. В останні роки життя написав кілька ліричних медитацій: «Не виглядай, матусенько...», «Текла річка невеличка...», «До Любки», «Ой не вода клубом крутить...»

*Ой не вода клубом крутить
В криниці й шумує.
То вдівонька сльози губить
І гірко жалкує.*

*Ой дарма тій воді литься
З повної криниці,
Як нікому в ній напиться
Свіжої водиці.*

Особистість П.П. Гулака-Артемівського віддавна привертала увагу дослідників. Людина обдарована й талановита, видатний український поет, багаторічний ректор Харківського університету, він поєднував у собі талант письменника, науковця-дослідника, викладача та адміністратора.

Зі спогадів сучасників дізнаємося, що Петро Петрович був людиною честюлюбною, світською, мав вишукані манери, вмів себе гарно презентувати. Уміння «показати товар лицем» було притаманне Гулаку-Артемівському і незмінно сприяло його службовим успіхам. Сумлінна адміністративна діяльність приносила йому генеральські чини й численні нагороди, але не давала змоги зосередитись на науковій і творчій роботі

На жаль, не все, написане П.П. Гулаком-Артемівським, має однакову художню цінність, однак у скрижалях нашої культури він утвердився як палкий захисник української літературної мови, діяч просвітницького реалізму, майстер художнього слова, один з найвизначніших попередників Т. Шевченка.

Його переклади з польської, найкращих зразків європейської поезії послили поштовою до перекладацької діяльності наступного покоління поетів.

Він надавав великого значення розвитку української мови, прагнув довести, що українська мова має всі можливості для творення повноцінної літератури. Вона у нього яскрава, промовиста, дотепна.

Літературно-критична діяльність П. Гулака-Артемівського значним чином вплинула на розвиток української літератури. Він надихнув багатьох продовжувати справу розвитку та посилення позицій української культури.

Письменник постійно звертався до народної скарбниці – фольклору. Саме фольклор, його одвічні прадавні цінності стали підґрунтям для авторської поезії Гулака-Артемівського. Зібравши цінні фольклорно-етнографічні дані про українське село, побут, звичаї, письменник зафіксував у часі етнічні та естетичні ідеали народу, його погляди на виховання, релігію, мораль. Петро Гулак-Артемівський постає одним із перших дослідників-етнопсихологів, який прагнув у поетичній формі представити ментальний портрет свого земляка-сучасника, наділеного здоровим гумором.

Помер поет 13 жовтня 1865 року у Харкові. Рідне Городище наш земляк називав «незабвенным». У місцевому музеї його небожа, співака і композитора С.С. Гулака-Артемівського є розділ, присвячений письменнику.

ЛІТЕРАТУРА:

Гулак-Артемівський, П. П. Поезії / Петро Гулак-Артемівський ; упоряд., авт. передм. і приміт. Б. А. Деркач. – К. : Дніпро, 1989. – 262 с. : іл.

* * *

Зеров, М. Гулак-Артемівський // Зеров М. Українське письменство. – К., 2002. – С. 54 – 61.

Деркач, Б. П. П. Гулак-Артемівський / Борис Деркач // Гулак-Артемівський П. П. Поезії. – К., 1989. – С. 5 – 28.

Рудянчук, І. Петро Гулак-Артемівський на сторінках «Киевской старины» / Інна Рудянчук // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 56 – 60. – Бібліогр. : с. 59 – 60.

Берега, І. Фольклорна концептосфера творчості Петра Гулака-Артемівського / Ірина Берега // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 120 – 124.

Поліщук, В. Петро Гулак-Артемівський у студіях Павла Филиповича / Володимир Поліщук // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 45 – 50.

Ромащенко, Л. Польські сторінки в житті і творчості Петра Гулака-Артемовського / Людмила Ромащенко // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 41 – 45.

Блик, О. Петро Гулак-Артемівський і Харківська школа романтиків : спадкоємність традиції / Ольга Блик // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 18 – 21.

Шаповал, О. Атрибутика і проблематика листів Петра Гулака-Артемовського / Олена Шаповал // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 51 – 55.

Назарець, В. Петро Гулак-Артемівський і Тарас Шевченко як фундатори української адресованої лірики / Віталій Назарець // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Філологічні науки. – Черкаси, 2013. – № 19 (272). – С. 34 – 40.

Тригуб, Т. Ф. П. П. Гулак-Артемівський (1790 - 1865) / Т. Ф. Тригуб // Люди і доли. – Черкаси, 2001. – С. 19 – 22.

Чос, В. Ректор і байкар / В. Чос // Чос В. Городище : велика історія маленького міста. – Черкаси, 2011. – С. 33 – 34.

Петро Гулак-Артемівський // Криничка : антол. творів письм. Черкащини для дітей та юнацтва : [в 2 т.]. – Черкаси, 2009. – Т. 1. – С. 11 – 13.

Гулак-Артемівський Петро Петрович // Провідники духовності в Україні : довід. – К., 2003. – С. 210 – 212.

Петро Гулак-Артемівський // Видатні постаті в історії України (IX – XIX ст.). – К., 2002. – С. 253 – 255 : портр.

Лабінський, М. Г. Гулак-Артемівський Петро Петрович / М. Г. Лабінський // Києво-Могилянська академія в іменах, XVII – XVIII ст. : енцикл. вид. – К., 2001. – С. 158.

Кислий, Ф. Гулак-Артемівський Петро / Ф. Кислий // Українська література у портретах і довідках. – К., 2000. – С. 77 – 78.

Осипенко, О. «До часу над слабим, хто дужчий, вередує...» : автор першої укр. байки Петро Гулак-Артемівський з'явився на світ 27 січня / Ольга Осипенко // Уряд. кур'єр. – 2014. – 28 січ. – С. 8.

Ромащенко, Л. До польських джерел Петра Гулака-Артемівського / Людмила Ромащенко // Вісн. Городищини. – 2013. – 30 серп. – Дод. : Прогр. Телебачення. – С. 1 ; 6 верес. – С. 1.

Гулак-Артемівський Петро Петрович – український поет, просвітник [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://cossackland.org.ua/.../hulak-artemovskij-petro-...> (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

Петро Петрович Гулак-Артемівський (1790 - 1865) [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/gulak-artemovski.html> (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

14 березня
50 років публічному акціонерному
товариству «Азот»
(1965)

В серці України, в одній із найбільших її сільськогосподарських областей – Черкаській, знаходиться флагман української хімічної промисловості – ПАТ «Азот».

Підприємство спеціалізується на випуску азотних мінеральних добрив, синтетичного аміаку, капролактаму та ін. Широкий асортимент і висока якість виготовленої продукції принесли Черкаському «Азоту» визнання не тільки на внутрішньому ринку, а й на ринках Америки, Європи, Азії.

Історія підприємства починається із далекого 1962 року, коли Постановою Кабінету Міністрів УРСР було затверджене проектне завдання на будівництво заводу азотних добрив у м. Черкаси. У цьому ж році розпочалося його будівництво. На спорудженні підприємства була зосереджена велика увага. Працювали десятки будівельних і монтажних організацій. Саме тоді вже були призначені перші керівники підприємства: директор – І.К. Білошапка, головний інженер – І.Є. Підмогильний.

Слід сказати, що всі керівники виробництва, цехів, старші майстри до приїзду на Черкаський хімкомбінат уже мали великий практичний досвід та хороші технічні знання. Географія прибулих на підприємство охоплювала усі куточки колишнього СРСР.

Таким чином згуртувався колектив інженерно-технічних працівників, який потім відіграв значну роль у становленні підприємства.

У першу чергу перед хімкомбінатом стояло завдання налагодити виробництво аміаку. 14 березня 1965 р. був отриманий перший синтетичний аміак, який відповідав Держстандарту. Цей день почав вважатися днем народження заводу, який побудували менше ніж за 3 роки.

До середини 70-х років практично завершився процес формування основних виробничих потужностей, і у 1975 р. «Черкаський хімічний комбінат» став називатися «Черкаським виробничим об'єднанням «Азот».

В статусі «виробничого об'єднання» завод продовжив свій розвиток, розширив асортимент продукції. Ще в 1967 р. тут почав працювати дослідний промисловий цех іонообмінного виробництва, який зібрав ведучих наукових і технічних спеціалістів галузі. Завдяки цьому на «Азоті» запускались у виробництво нові види продукції, освоювались нові виробничі технології і обладнання. З 1993 року почали випускати рідкі комплексні добрива – карбаміди та аміачну селітру.

Найскрутнішими в історії підприємства стали 90-і роки. Розпались напружені економічні зв'язки, змінився підхід до ведення бізнесу. Дякуючи тому, що у 1995 р. підприємство стало акціонерним, вдалося зберегти кваліфіковані кадри і не допустити падіння об'ємів виробництва.

З 2001 р. Черкаське ВАТ «Азот» став частиною крупного хімічного холдингу. Це дозволило підприємству закріпити своє положення на українському хімічному ринку та розширити присутність на світовому ринку.

З цього часу на заводі втілюється в життя програма реконструкції та модернізації, переходу на прогресивні енергозберігаючі технології та випуск нових сучасних видів продукції.

Результатом напруженої роботи стало стабільне зростання об'ємів виробництва продукції, розширення асортименту та підвищення рівня якості. В цей період Черкаське ВАТ «Азот» займає перше місце в рейтингу Міністерства промислової політики України за позицією «Об'єм продукції, що випускається з початку року».

Крім розвитку виробництва і освоєння нових технологій, завод велику увагу приділяє природоохоронним заходам. В 2002 р. був зданий в експлуатацію модернізований очисний колектор заводу, що відповідає всім сучасним екологічним нормам. Зараз заводські очисні споруди забезпечують не тільки завод, але і 70% потреб комунальних служб міста.

Ще одним складним періодом в історії підприємства виявився кінець 2008 р., коли попит на хімічну продукцію на світових ринках різко впав, і тільки в перші місяці 2009 р. мінеральні добрива були затребувані на внутрішньому ринку.

Наступні місяці роботи характеризувались високими цінами на природний газ, обвальними цінами на продукцію, скороченням внутрішнього і зовнішнього попиту, що поставило на грань виживання всю хімічну галузь, включаючи Черкаський «Азот». З 2010 р. намітились позитивні тенденції на ринку збуту продукції.

На сьогоднішній день Черкаський «Азот» – сучасне підприємство, один із лідерів галузі. У квітні 2011 р. ПАТ «Азот» увійшов до холдингу «OSTCHEM». «Реалізація широкомасштабних проектів з впровадження новітніх технологій хімічної промисловості, ремонт та оновлення основних фондів дозволили вивести підприємство на планові рівні завантаження, зменшити виробничі ризики», – повідомляє прес-служба підприємства.

У 2013 р. холдинг «OSTCHEM» інвестував у розвиток ПАТ «Азот» 165 млн грн, з яких 158 млн було витрачено на планові капітальні ремонти, модернізацію виробництва та реалізацію проектів, 7 млн грн – на покращення умов праці робітників.

Досягнення ПАТ «Азот» знайшли відображення в нагородах престижних міжнародних форумів:

- ✓ листопад 1997 р. – «Міжнародна золота зірка» (Мадрид, Іспанія) за якість і досконалість продукції;
- ✓ червень 1999 р. – Міжнародна золота нагорода «За технологію і якість» (Франкфурт-на-Майні, Німеччина);
- ✓ липень 2000 р. – «Нагорода за досконалість та діловий престиж» (Нью-Йорк, США).

ЛІТЕРАТУРА:

ОАО «Азот». – Черкаassy : [б.и.], 2005. – 34 с.

ОАО «Азот» и ЗАО «Энерготрансинвест». – К. : [б.и.], 2002. – 41 с.

Еременко, Н. Адрес : Черкаcский химкомбинат / Н. Еременко. – К. : «Будівельник», 1975. – 141 с.

Онойко, В. А. Почерк ентузіастів / В. А. Онойко. – Д. : Промінь, 1974. – 77 с.

Плис, П. Вони – із числа перших : за спогадами ветеранів / П. Плис // Азот. – 2010. – 9 лют. – С. 2 – 3.

Павлюк, В. Промисловий велет у центрі України / В. Павлюк // Черкаcк край. – 2005. – 25 трав. – С. 6.

ПАТ «Азот» [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://www.azot.cherkassy.net/> (дата звернення : 29.05.14). – Назва з екрану.

Минулого року OSTCHEM інвестував 165 мільйонів гривень в Черкаcький «Азот» [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : <http://www.siogodennya.org.ua> (дата звернення : 29.05.14). – Назва з екрану.

21 березня
125 років від дня народження
вченого-індолога О. П. Баранникова
(21.03.1890 – 05.09.1952)

*У людей значно більше того,
що їх об'єднує, і значно менше того,
що роз'єднує їх.*

Махатма Ганді

Фундатор і керівник наукової школи індологів Олексій Петрович Баранников народився 21 березня 1890 року в м. Золотоноші в багатодітній родині теслі. Батько вченого Петро Баранник був позашлюбним сином грецького титулованого князя, мати – Гумеля Пелагея Францівна – з черкаських поляків.

Початкову освіту Баранников здобув у парафіяльній школі (1898 – 1900) та міському училищі (1901 – 1907). 1907 року він екстерном склав іспит при Золотоніській земській прогімназії, а 1910 року при Черкаській класичній гімназії.

Рання звичка до праці та блискучі здібності дозволили Олексію Баранникову за 4 роки пройти три відділи (східний, слов'яно-російський і германський) історико-філологічного факультету Київського університету (1910 – 1914). Навчаючись, заробляв репетиторством і допомагав старшим сестрам Катерині та Олександрі. Робив це все своє життя. Під час голодомору 1933 року він рятував їхні родини, віддавши їм привезену йому з Індії на знак визнання золоту піалу.

Основні віхи життя Олексія Петровича пов'язані з Санкт-Петербургом. Довгі роки він завідував кафедрою індійської філології Ленінградського університету. У 1939 році був обраний дійсним членом Академії наук СРСР, потім очолював Інститут сходознавства Академії наук СРСР.

Із перших же кроків наукової діяльності О. П. Баранников виявив себе як видатний учений. Він був зачинателем справді наукового вивчення Індії не лише в СРСР, а й за її межами. Уперше учений увів у коло вітчизняної індології вивчення найважливіших новоіндійських мов гінді, урду, маратгі, бенгалі та пенджабі. У своїй науковій діяльності Баранников відстоював нові принципи та методи студій над мовами і літературами Індії.

Великий науковий доробок Баранникова: в ньому близько 250 праць. Більшість з них присвячені дослідженню стародавніх і нових мов Індії, а також стародавньої індійської літератури. Він переклав російською мовою твори багатьох індійських письменників, зокрема славнозвісну «Рамаяну» – перлину

індійського епосу – найбільший твір індійського середньовічного письменства. В ньому відбито всі найважливіші засоби та прийоми індійського середньовічного мистецтва, доведені до досконалості. «Рамаяну» було написано Тулсі Дасом для того, щоб сприяти об'єднанню народу, загарбаного чужоземцями, і це зробило її популярним і улюбленим твором широких мас Індії. «Рамаяна» в перекладі Баранникова – найповніший і найточніший з усіх європейських перекладів Тулсі Даса – прийнята в колах прогресивної громадськості Індії як факт великого культурного і політичного значення.

Баранникову належать перші переклади українською мовою з новоіндійських літератур, перші дослідження мови, фольклору і побуту циган в Україні.

Олексій Петрович і любив, і страждав, бо випало йому пережити особисту трагедію. Його позашлюбний син помер у блокадному Ленінграді. Вчений був настільки приголомшений цим, що у нього виникло бажання піти з життя. Однак академік самовіддано любив рідних, дітей Іринку і Петра. Син так само став індологом і часто приїздив із Санкт-Петербурга в Золотоношу.

Помер Олексій Петрович Баранников 5 вересня 1952 року. Похований у Комарово під Санкт-Петербургом. На скромному надгробку викарбувані слова його духовного предтечі Тулсі Даса «Хай буде доброму добро».

Ім'я нашого земляка здобуло популярність і любов в Індії. У делійському будинкові гінді встановлено портрет ученого. В м. Кашпурі є школа російської мови ім. О. Баранникова. «Наш великий друг», «Наш рідний батько», – так звуть індійці вченого. У 1990 році на ознаменування 100-річчя від дня народження та виявляючи найвищу міру пошанування, індійський народ заніс творця школи індологів до списку святих.

Золотонісці шанують пам'ять про свого видатного земляка. Його ім'ям названа одна із вулиць міста, а на будинку, де він мешкав, встановлено меморіальну дошку.

Учений був українцем із православного багатокровного роду, одним із шести синів теслі Петра Івановича Баранника, а дослідив і розповів через епічний твір середньовічної Індії про одвічне прагнення українців до незалежності та об'єднання.

ЛІТЕРАТУРА:

Черненко, С. Феномен Олексія Баранникова почався в Золотоноші / Сузанна Черненко // Черкаський край – земля Богдана і Тараса : культуролог. зб. – К., 2002. – С. 622 – 626.

Пономаренко, М. Творець радянської школи індологів / Михайло Пономаренко // Краєзнавець Черкащини. – Черкаси, 1990. – Вип. 1. – С. 47 – 50.

Черненко, С. Українець Олексій Баранников, індолог, який став святим / Сусанна Черненко // Наук. світ. – 2010. – № 8. – С. 20 – 22.

Бравада, О. Індуський святий із Золотоноші був професором і академіком, а ще – чудово володів... тюремним жаргоном / Олександр Бравада // Прес-Центр. – 2010. – 24 лют. – С. 21.

Колісник, О. Індуський святий родом із Золотоноші / Оксана Колісник // Місто. – 2003. – 10 квіт. – С. 9.

Баранников Олексій Петрович [Електронний ресурс] : [сайт]. – Текст. дані. – Режим доступу : www.zolotayon.gov.ua/.../barannikov-oleksij-petrovich (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

Черненко, С. Загадка святого Олексія із Золотоноші [Електронний ресурс] : [сайт] / Сусанна Черненко. – Текст. дані. – Режим доступу : www.day.kiev.ua > Проекти / ініціативи > ...- oleksiya-iz-zolotonoshi (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

5 квітня

125 років від дня народження кобзаря

Н. І. Прудкого

(05.04.1890 – 08.12.1982)

*О, пісне! Від народу кров і плоть
Ти узяла, щоб лиш йому служити.
Тебе ніхто не може побороть,
Бо вільний дух твій – правдою повитий.*

М. Рильський

Рильський, М. Зібрання творів : у 20 т. – К., 1984. – Т. 4. – С. 315.

Довгі козацькі вуса, лагідний і зосереджений з смішинкою погляд та нерозлучна супутниця життя – бандура в руках. Таким запам'ятався багатьом черкащанам Никін Іванович Прудкий.

Народився кобзар 5 квітня 1890 року в Каневі, там, де все пройнято Шевченковим духом. З малих літ разом з батьком, матросом-річковиком, відправлявся у мандри по Дніпру. Від'їжджали тоді люди з нашого краю на південь на заробітки. Багато пісень, легенд, переказів можна було почути під час цих подорожей. Учився співати тоді і малий Никін.

Лише три класи церковно-приходської школи вдалося закінчити, бо приходилося поневірятися по заробітках. В 15-річному віці пощастило йому потра-

пити учнем до майстерні музичних інструментів у Києві. Тут вперше й бандуру зробив. Учився грати на київських базарах, де завжди було багато кобзарів та лірників. Вдосконалював кобзарське мистецтво, слухаючи кобзаря І. Кучугуру-Кучеренка, а від кобзаря Т. Пархоменка у 1910 році перейняв «Думу про похорон Тараса Шевченка».

У 1914 році одружився на дочці залізничника Калениченка – Марії Деметіївни. Але сімейне щастя тривало не довго. Почалася перша світова війна. Брав участь в боях під Брестом, Варшавою, Барановичами.

Після закінчення війни Никін Прудкий повертається до рідного Канева. Займається культосвітньою роботою. В репертуарі кобзаря були твори агітаційного характеру, а також козацькі пісні, колядки, щедрівки, веснянки. З 1927 року працює доглядачем музею на могилі Т. Шевченка. Здійснилася мрія співця, тепер він мав змогу часто співати перед людьми.

У 1932 році Никін Іванович переїжджає до Черкас, влаштовується на роботу листоношею. Згодом працює інструктором в майстернях музичних інструментів, водночас керує гуртками бандуристів, виступає в сільських і робітничих клубах, продовжує відвідувати могилу Т. Шевченка.

В роки Великої Вітчизняної війни Никін Іванович був музикантом капели бандуристів, а з червня 1942 року по травень 1943 року очолював капелу. Мандрує по окупованій території, співає пісні, сповнені віри у звільнення рідної землі.

Коли Черкаси були звільнені від фашистів, він дає концерти в госпіталях міста.

1948 року кобзар був репресований і засуджений до 5 років ув'язнення. 1961 року його було реабілітовано.

У 1954 – 1957 роках Никін Іванович керує ансамблем бандуристів при Черкаському будинку культури. Виступав в містах і селах Черкащини, найчастіше в селах, пов'язаних з життям Т. Шевченка – Моринцях, Шевченковому, Лисянці, Тарасівці. Думи, пісні, яким не одне сторіччя, до глибини душі хвилювали людей. Цілий ряд вчених-фольклористів приїздив до митця, щоб записати твори, які він виконував. Виступав Никін Іванович і на Львівщині, Житомирщині, Херсонщині. У Москві він виступив у ряді шкіл, на підприємствах, в університеті ім. М.В. Ломоносова. У Санкт-Петербурзі співав у Державному музеї етнографії, в Пушкінському домі, в Академії мистецтв, де вчився колись Т. Шевченко.

В репертуарі кобзаря було понад 150 українських народних історичних, рідно-побутових, ліричних, жартівливих пісень, багато пісень на слова Т. Шевченка та про нього, російських пісень, пісень літературного походження, народних танців. Створив він і кілька власних творів, серед яких «Похорон Шевченка», «На шану Тарасові», «Дума про Шевченка», «Грай, кобзарю, годі плакати».

Н. І. Прудкий був почесним членом Музично-хорового товариства України.

Вісім літ митець не дожив до свого сторіччя. Помер він 8 грудня 1982 року. Похований у Черкасах.

Не злічити, скільки сходжено доріг по рідній землі, скільки одспівано веселих і сумних пісень, скількох людей оживила його вірна подруга – бандура.

ЛІТЕРАТУРА:

Сорокопуд, І. Доля бандуриста / Іван Сорокопуд // Сорокопуд І. Краси розкрилля : Канівщина мистецька. – Канів, 2005. – С. 47 – 49.

Кобзарі [Образотворчий матеріал] : комплект листівок / упоряд. та автор тексту Б. М. Жеплинський. – К. : Мистецтво, 1991. – 15 листівок.

Лебідь, І. Кобзар з Шевченкового краю / І. Лебідь // Нар. творчість та етнографія. – 1992. – № 1. – С. 90 – 92.

Плачинда, В. П. Бандурист Никін Прудкий / В. П. Плачинда // Нар. творчість та етнографія. – 1965. – № 4. – С. 108 – 109.

Калиновська, Т. Через ту бандуру / Тетяна Калиновська, Петро Жук // Черкас. край. – 2012. – 6 квіт. – С. 6.

Кагамлик, О. Скарбівничий / О. Кагамлик // Серп і Молот. – 1975. – 26 квіт.

Польовий, Р. Кобзарі у моєму житті [Електронний ресурс] : [сайт] / Ренат Польовий. – Текст. дані. – Режим доступу : www.ukrcenter.com > Література >... – 2 / Кобзарі – у – моєму – житті (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

13 квітня

125 років від дня народження актриси

Р. П. Нецадименко

(13.04.1890 – 25.04.1926)

Нецадименко – одне з найцікавіших творчих явищ в українському театрі двадцятих років.

М. Бажан

Рита Нецадименко... Вона була не висока, худенька, пластична. Легко рухалась, дивилась трохи спідлоба своїми великими чорними, наче бездонними очима. Голос – низький, м'який, прикритий якимось нальотом смутку, позначений тривожною думкою, що ховалася десь під словами. І палкі спалахи

темпераменту, гніву чи пристрасті, що вибухали на сцені. І затамоване нервове напруження, що відчувалося завжди й скрізь.

Такою пригадують Риту Нещадименко її товариші і сучасники. За недовгий час роботи на українській сцені актриса запам'яталася особливою емоційною силою, яку вона випромінювала.

Рита (Харитина) Петрівна Нещадименко народилася 13 квітня 1890 року в мальовничій Сердегівці, що під Шполою. Батько – селянин – дав синам змогу дістати вищу освіту. Двоє братів актриси – Марко й Іван – стали з часом професорами, докторами наук. Рита, єдина дочка, батькова улюблениця, закінчила 1907 року приватну гімназію Левандовської у Києві. Ще в гімназичні роки мріяла стати актрисою. «Володаркою душ» тогочасної передової молоді була геніальна російська актриса В. Ф. Комісаржевська. Вона гастролювала у Києві 1902, 1906, 1907 років. Отож Рита, ще буди гімназисткою, мала змогу бачити велику актрису.

1914 року Нещадименко вступила в Москві до театральної студії, яку очолював видатний російський режисер Федір Комісаржевський – брат актриси.

1916 року після закінчення студії Рита Нещадименко одержала запрошення до одного з московських театрів, але виїхала до Києва.

1918 року вступила до Молодого театру. Зустріч Рити Нещадименко з керівником Молодого театру Лесем Курбасом визначила її подальше творче життя. З цим режисером актриса назавжди пов'язує свою творчу долю.

Крім високої творчої майстерності, Нещадименко винесла з московської студії незмінний до кінця її життя особливий дух студійності, потяг до шукань і запал тієї самопожертви в ім'я мистецтва, яка примушувала акторів роками безкоштовно працювати в театрі імені В.Ф. Комісаржевської.

Вперше Рита Нещадименко виступила на сцені Молодіжного театру 28 серпня 1918 року в мініатюрі О. Олеса «Тихого вечора». Цей етюд виявив багаті природні дані актриси, її розвинену психологічну техніку, набуту в школі Комісаржевського.

Згодом Нещадименко виступила у «Різдвяному вертепі». І хоч Рахіль Нещадименко була лялькою, через її умовні рухи, інтонації проривався справжній темперамент актриси. Так у першому «ексцентричному» виступі Нещадименко на сцені Молодіжного театру розкрився секрет її неповторного таланту – те глибоке відчуття внутрішньої правди образу, яке ніколи не зраджувало актрису.

Нещадименко виступала також у хорі в постановці «Царя Едіпа», а 22 квітня 1919 року – у святкуванні 58-ї річниці з дня смерті Т. Шевченка: вона грала в інсценізації «Великого льоху» Другу душу і брала участь у «ліричних віршах». Декламація Нещадименко вирізнялася не тільки професійною виробленістю, а й особливою емоційною наснагою.

У квітні 1919 року Молодий театр припинив самостійне існування: він злився з Київським державним драматичним театром.

10 березня 1920 року новостворений колектив виступив зі славетними «Гайдамаками». Нещадименко у цьому спектаклі грала одне із Слів поета.

Незважаючи на небувалий успіх «Гайдамаків», Київський театр імені Шевченка незабаром розділювався. У червні 1920 року частина акторів на чолі з Курбасом, зорганізувавши так званий Київський драматичний театр (Кийдрамте), виїхала до Білої Церкви.

У Білій Церкві й Умані грали в основному репертуар Молодого театру. Нещадименко грає у старих виставах, зокрема за п'єсою «Молодість» М. Гальбе. Актриса в ролі Ганнусі показала ліричні й драматичні якості свого обдарування, довшену техніку психологічного театру, що були характерні й для подальшої її творчості.

У Білій Церкві були відновлені й «Гайдамаки» з Нещадименко в ролі Першого слова. Цей виступ розкрив блискучі героїчні можливості обдарування актриси.

В одноактівці С. Васильченка «Зіля королевич» Нещадименко зуміла виразно розкрити душевну красу маленької «непомітної» людини.

У сезон 1921 – 1922 року Нещадименко працює в Києві у Театрі імені Т. Шевченка, де її ім'я набирає великої популярності. Вона створює образ Люцілли в п'єсі «Адвокат Мартіан» Лесі Українки. Трелетна, як поранений птах, Люцілла до глибини душі хвилювала зі сцени. Народна артистка СРСР Н.М. Ужвій згадувала, що свого часу, коли вона тільки-но приїхала до Києва і побачила цю виставу, її вразила гра Нещадименко.

Мужність завжди була основою і невід'ємною ознакою таланту Нещадименко, незважаючи на всю нервову гостроту її сценічних творів. У всіх своїх драматичних ролях актриса, зображуючи винятково правдиво страждання, душевні муки своїх героїнь, завжди повставала проти темних сил, які призводять до цих страждань. Виконання ролі Люцілли особливо виразно доводило, що творчості актриси органічно чужі будь-які прояви сентиментальності, сценічної підсолодженості. Ролі Нещадименко аж ніяк не належали до численних у той час провінціальних підробок під В. Комісаржевську, де наслідувались лише зовнішні прояви її модного «неврастенізму», не сягаючи ідейних глибин творчості великої актриси.

Згодом Рита Нещадименко кидає театр, в якому по праву займала провідне становище, і йде в новостворений «Березіль» учитись, шукати нових шляхів у мистецтві. Її поглинули невтомні трудові будні театру. Вона нарівні зі всіма репетирує, грає вистави, щоденно вправляється з пластики, слухає лекції і здає колоквиуми.

У сезоні 1925 / 1926 року на афіші «Березоля» з'являється українська радянська п'єса «Комуна в степах» М. Куліша. Чарівний, ліричний образ Мотреньки вносив у виставу атмосферу достовірності та історичної правди.

Після «Комуни в степах» Нещадименко виступила у своїй останній значній ролі Ізабелли у виставі «Жакерія» за Проспером Меріме. В яскравому образі Ізабелли виявився могутній драматичний темперамент актриси, її безмежні можливості контрастного емоціонального перевтілення.

25 квітня 1926 року самогубство в стані тяжкої психічної депресії закінчило життєвий шлях видатної актриси.

Рита Нещадименко була закохана в театр і самовіддано служила йому. У своєму блокноті вона зробила запис: «Нічого, нічого і нікого мені не потрібно: потрібна тільки моя творчість в театрі – це єдина моя цінність у житті».

Народний артист О. Сердюк зазначив: «У нашій професії, як би ви цього не заперечували і не відкидали, поняття амплуа, чи, вірніше, фізичних даних актора, відіграє свою роль. Ми знаємо, хто з акторів може грати героїв, хто любовників, хто комедію, а хто трагедію, а кому все це протипоказано. Але в театрі трапляються люди, актори, що своїм внутрішнім багатством, глибиною своїх почуттів, переживань ламають всі ці увявлення... Я не перебільшу, коли скажу, що саме такою актрисою була і Рита Нещадименко, багатюща творча натура, щедра на віддачу людям хвилювання своєї крові, нервів, серця, себто всього того, чим створює актор на сцені «правду людських почуттів», «життя людського духу». За висловом Станіславського «це був талант, рівний таланту великої Комісаржевської».

ЛІТЕРАТУРА:

Гаккебуш, В. В. Рита Нещадименко : нарис / В. В. Гаккебуш. – К. : Мистецтво, 1983. – 70 с. – Бібліогр. : с. 67 – 69.

Гаккебуш, В. Життя, віддане рампі / Валерій Гаккебуш // Вітчизна. – 1963. – № 9. – С. 180 – 185.

Гринчук, А. Театром заповнена / А. Гринчук // Черкас. правда. – 1983. – 9 жовт.

14 квітня
80 років від дня народження
кінодраматурга, письменника
Ю. П. Тупицького
(14.04.1935)

Письмо Юрія Тупицького художнє, правдиве, в ньому немає фальшивих нот, немає штучного і надуманого. А є глибоке знання життя. Ось він – наріжний камінь, на якому стоїть література.

С. Колесник

Колесник, С. Вступне слово // Тупицький Ю. Голос опівночі : оповідання. – Черкаси, 2005. – С. 4.

Юрій Петрович Тупицький щедро наділений від природи багатьма талантами. Він – кінодраматург, письменник, поет, самодіяльний музикант і композитор. І це дає йому змогу неповторно, самобутньо осмислювати вічно загадковий секрет Всесвіту і людське буття в ньому.

Як пише сам письменник, він «мав щастя народитись у пісенному селі Воронинці (друга назва – Лірники), в родині простих колгоспників. Був першим і останнім у батьків. Дитячі роки увібрали все: світле і темне, оскільки гриміла війна. А до цього – тихі сільські вечори, клуб, гасові лампи і... хор. Воронинський хор здавна славився в окрузі».

Закінчив Мельниківську середню школу і то був перший післявоєнний випуск цієї десятирічки. У Черкаському педінституті отримав ґрунтовну філологічну підготовку (російська мова і література), яка знадобилась у майбутньому творенні кіно. Про кінематограф мріяв ще з юних літ. Три роки вчителював спочатку в школі ім. Кірова м. Звенигородки, потім у 17-й школі м. Черкаси. Оскільки не уявляв свого життя без мистецтва, то попросив завуча скласти розклад уроків таким чином, щоб міг змогу брати участь у виставах драмтеатру як актор другого плану.

*Димчасті сосни стали в ряд
Темно-зеленою грядю,
Черкаси, молодість моя!
Казкове диво над водою...*

Далі було навчання в Київському інституті театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого. Перша власна робота – за оповіданням О. Довженка «Незабутні».

1969 року закінчив кінофакультет з червоним дипломом. Був зарахований у штат кіностудії ім. Довженка, на якій пропрацював більше тридцяти років. Стрічка за стрічкою з'являються картини про людей і події, які схвилювали, вразили. Так з'явилася «Таємниця партизанської землянки» (1975) – дитяча стрічка, яка була однією з найпопулярніших у 1970-х роках. Унікальний фільм без єдиного слова «Завтра – вистава» (1977) – музично-цирковий фільм у співавторстві з композитором І. Покладом закупили 22 країни. Згодом з'являються фільми: «Знайди свій дім» (1982, т/ф); «В лісах під Ковелем» (1984, т/ф) – про партизанський загін О. Федорова; «Крижані квіти» (1986) – про будівельників БАМу; «Два кроки до тиші» (1991) – про воїнів-афганців.

Згодом Юрій Тупицький напише книгу «Білі мої лебеді», присвячену кінодіяльності. Про неї автор пише: «Герої моєї оповіді – різні. Всі вони дорогі моему серцю з їхніми достоїнствами і помилками. Головне ж, що їх підносить, – високий позитив їхньої місії на сій землі».

У режисера чимало учнів. Серед них – художник Микола Теліженко, кіноактор Юрій Рудченко, відомий з телешоу «Золотий гусак», кіноактор Олексій Булдаков. Наталія Сумська знімалася у трьох його фільмах.

З розпадом Союзу порушилось і кіновиробництво в Україні. На кіностудії стало нецікаво, печально – сумно. Залишивши свою київську квартиру, Юрій Тупицький повертається в рідні Воронинці. Керує хором колективом «Крайни» у Мельниках, вокальним ансамблем «Журавочка» у Воронинцях. Пише вірші, прозові твори. Про книгу поезії «Мелодія» Василь Ілляшенко пише: «У книгу поезій Ю. Тупицького пірнаєш, як у море і як у безмежжя Всесвіту, і як у неосяжність і глибину людської душі, яка загадковіша неба в зірках...».

*Мій голос тихий. Хто його почує
На цій землі, яку люблю без меж?
Сівач посіє, лікар полікує,
Коваль скує, а що поет? Та все ж...
Шукаю в морі броду-переброду,
І зву живих, як Бог мені велить,
Бо я мала клітиночка народу,
Якій болить...*

Перу Ю. Тупицького належить дві збірки поезії, книга-спогад, три книги прози. У передмові до книги «Голос опівночі» письменник С. Колесник пише:

«В оповіданнях, повістях, що входять до книги – долі людські. Такі вони неповторні, самобутні і трагічні! Кожна така доля могла б стати темою і матеріалом для написання окремої книги. Все тут вагоме, об'ємне і багатопланове. Якраз те, що «полюбляє» література».

Живучи у рідному селі, митець продовжує творити. Тут починалася дорога його життя і тут продовжується. Дорога його віри, дорога любові, важка і світла дорога творчості, дорога його світлого й чесного таланту.

Ю.П. Тупицький – заслужений діяч мистецтв України (2002), лауреат премій ім. Михайла Старицького (2004) та ім. Василя Симоненка (2013).

*Немає правд, за істину правдивіш,
Як і нема двох істин на землі.
Коли в єдину Україну віриш,
Коли себе, як матері довіриш –
Печалі й радощі великі і малі,
Свою біду її бідюю міриш –
Ти не даремно жив на цій землі...*

ЛІТЕРАТУРА:

Твори Ю. Тупицького

Семигори : поезії / Ю. Тупицький. – Черкаси : Вид. Ю. А. Чабаненко, 2005. – 128 с.

Білі мої лебеді : [розповіді про митців, зокрема черкащан] / Юрій Тупицький ; передм. С. Колесника ; ред. С. Л. Носань. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2005. – 284 с.

Голос опівночі : оповід. / Юрій Тупицький ; вступ. С. Колесника. – Черкаси : Вид. Чабаненко, 2005. – 302 с.

Гріхи наші : [нариси] / Юрій Тупицький. – Черкаси : Вид. Ю. А. Чабаненко, 2007. – 400 с.

Заговорений : (хроніка одного життя) / Юрій Тупицький. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2010. – 461 с.

Про нього

Тупицький, Ю. Невтомний трудар мистецької ниви із Воронинців : бесіда з Юрієм Тупицьким / записав Григорій Голиш // Нова Доба. – 2012. – 11 груд. – С. 10.

З автобіографії Юрія Тупицького // Черкас. край. – 2012. – 1 серп. – С. 6.

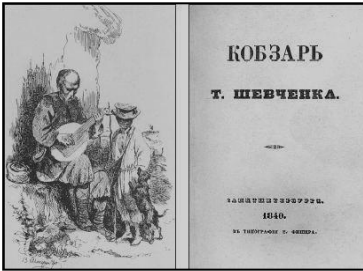
Шквар, Г. Крок у мистецтво із школи № 17 зробив кінорежисер Юрій Тупицький / Ганна Шквар // Черкас. край. – 2010. – 22 груд. – (Дод. «Черкаси Плюс». – С. 4).

Ляпкало, Л. Від кіностудії імені Довженка – до сільського клубу / Людмила Ляпкало // Прес-Центр. – 2010. – 5 трав. – С. 21.

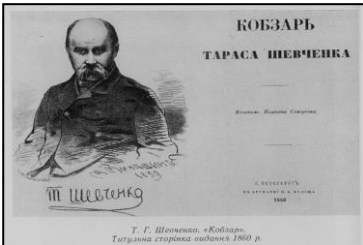
Векліч, Т. Його мрією було й залишається кіно / Т. Векліч // Нова Доба. – 2002. – 28 лют. – С. 5.

Смолянський, Ю. Звіт перед батьківською землею / Юрій Смолянський // Село і люди. – 2000. – 8 груд. – С. 3.

Хоруженко, В. Кінорежисер, поет-пісняр, музикант / В. Хоруженко // Світлий шлях. – 2000. – 30 листоп.

30 квітня
175 років з часу виходу
у світ першого видання
«Кобзаря»
Т. Г. Шевченка (1840)

4 лютого
155 років з часу виходу
у світ останнього прижиттєвого
видання «Кобзаря»,
виданого коштом
П. Симиренка (1860)

"ся маленька книжечка відразу відкрила немов новий світ поезії, вибухла мов джерело чистої холодної води, заясніла невідомою досі в українському письменстві ясністю, простотою і поетичною грацією вислову"

І. Франко

Франко, І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К., 1984. – Т. 41. – С. 276.

Є книги, над якими час не владний, бо в них пульсує жива історія народу, сила, краса його творчого генія. Такою книгою в українській літературі є "Кобзар" Т.Г. Шевченка. Якою була вона, ця скромно видана, з цензурними

куп'юрами, книга, яка значенням своїм переросла цілі фоліанти і якій судилося стати безсмертною, настільною книгою для кожного українця?

Відомо, що перше видання «Кобзаря» було здійснене зусиллями поета Є. Гребінки і полтавського поміщика П. Мартоса у друкарні Фішера у Санкт-Петербурзі 1840 року. Це була чи не найсвітліша, найрадісніша доба життя поета, дні навчання в Академії мистецтв, про які він згодом не раз згадуватиме в щоденнику, яким присвятить автобіографічну повість «Художник».

У реєстрі Петербурзького цензурного комітету зазначено, що цензор П. Корсаков підписав квиток на випуск «Кобзаря» з друкарні 18 квітня (30 квітня за новим стилем) 1840 року тиражем 1000 примірників. На початку книжки був вміщений офорт за малюнком В. Штернберга: народний співець-кобзар із хлопчиком-поводирем. Збірку склали 8 творів: «Думи мої, думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка» («Нащо мені чорні брови»), «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч».

Розійшовся «Кобзар» швидко. Успіх його у читачів був величезний. Численні рукописні списки із «Кобзаря» набагато збільшили «тираж» книжки. Небаченим було швидке й органічне проникнення його в народне середовище. Заборона й вилучення «Кобзаря» після арешту Шевченка 1847 року зробили цю реліквію української літератури раритетом ще за життя поета.

Останнє прижиттєве видання «Кобзаря» Т. Шевченка побачило світ 23 січня (4 лютого за новим стилем) 1860 р. у друкарні П. Куліша тиражем 6050 примірників. Він охопив тільки дуже незначну, переважно ранню, частину поезії Шевченка. На титульній сторінці книги зазначено: «Коштом Платона Симиренка». За ним прихована цікава історія дружніх взаємин між поетом та одним із засновників відомого роду Симиренків, наших земляків, котрі стали гордістю України, зробивши великий внесок у розвиток економіки, науки, культури і розділивши з Батьківщиною її трагічну долю.

Влітку 1859 року Тарасу Григоровичу довелося побувати у Млієві, де його тепло прийняли у родині Симиренків. При нагоді зайшла мова про відсутність у продажу «Кобзарів», на що Шевченко відповів: «...издатели-кацапы скупятся, а я сам для этого не имею средств...». Тоді-то Платон Федорович і запропонував гроші на видання книги. Він позичив поетові 1100 крб. і погодився на те, щоб борг цей було повернуто примірниками книжки. Без згоди П. Симиренка на титулі «Кобзаря» був зроблений напис «Коштом Платона Симиренка», у результаті чого стосунки Шевченка і Симиренка були зіпсовані.

Поява «Кобзаря» 1860 року — подія великої історико-культурної ваги. Новому читачу попередні видання творів Шевченка були невідомі: після арешту й заслання поета їх заборонили. Вихід «Кобзаря» відразу поживавив інтерес

до творчості українського поета, до всієї української літератури. «Кобзар» 1860 року здобув визнання у всьому слов'янському світі, приніс Шевченкові славу народного поета. Слідом за російськими перекладами з'являються переклади творів Шевченка польською мовою, а невдовзі – чеською, болгарською, сербохорватською. пізніше словенською, словацькою. Ще в XIX столітті твори Шевченка почали перекладати й на інші мови народів світу. В наш час вони звучать на всіх континентах земної кулі. «Кобзар» 1860 року – дорогоцінна реліквія культури нашого народу.

В історичному центрі Черкас на розі вулиць Хрещатика і Байди-Вишневецького зберігся один із небагатьох у місті старий будинок. Тут розташовано унікальний заклад – музей однієї книги – «Кобзаря» Т.Г. Шевченка, відкритий у травні 1989 року.

У XIX столітті будинок належав знатній черкаській родині – купцям Цибульським, у яких 1859 року жив Тарас Григорович.

Авторами експозиції музею стали лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка черкаські архітектори С.М. Фурсенко та М.Я. Собчук разом з науковими співробітниками. В її основу лягли збірки шевченкіани колекціонерів Є. Артеменка із Харкова, С. Арбузова із Сум, а також видання, зібрані у всіх колишніх союзних республіках та букіністичних магазинах України. Серед експонатів і перше і останнє прижиттєві видання «Кобзаря».

Завітавши до музею «Кобзаря», можна зробити несподівані відкриття, що спонукають знову і знову повертатися до творчості нашого великого земляка.

ЛІТЕРАТУРА:

Большаков, Л. Н. Путь «Кобзаря» : (судьба книги Т. Шевченко) / Л. Н. Большаков, В. С. Бородин. – М. : Книга, 1978. – 92 с.

Шевченко, Т. Г. Кобзар / Т. Шевченко. – 5-е пов. факс. вид. 1840 р. – Переяслав-Хмельн. : Вид. С. В. Карпук, 2005. – 164 с.

Шевченко, Т. Г. Кобзар / Т. Шевченко. – Факс. вид. 1840 р. – К. : Дніпро, 1976. – 116 с.

Бородин, В. С. Перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка : [передмова до факсимільного видання «Кобзаря» 1840 року] / Василь Бородин. – К. : Дніпро, 1976. – 36 с.

Бондар, Л. «Повний духу боротьби» : [«Кобзар» 1840 р.] / Л. Бондар // Літ. Україна. – 2010. – 10 черв. – С. 1, 6.

Шевченко, Т. Г. Кобзар / Т. Шевченко. – Факс. вид. 1860 р. – К. : Дніпро, 1981. – 245 с.

Шубравський, В. Є. Передмова до факсимільного видання «Кобзаря» 1860 року / Василь Шубравський. – К. : Дніпро, 1981. – 24 с.

Матрос, Л. В. З історії видання Шевченківського «Кобзаря» 1860 року : легенди і дійсність / Л. В. Матрос // Черкащина в контексті історії України : матеріали Четвертої наук.-практ. конф..., [Черкаси, 25 лют. 2009 р.]. – Черкаси, 2010. – С. 214 – 218.

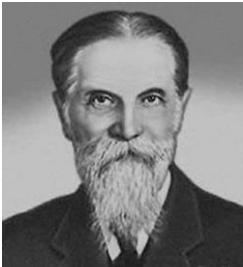
Бондаренко, Л. «Кобзар» 1860 року / Лариса Бондаренко // Трудова слава. – 2012. – 7 лют. – С. 4.

Музей «Кобзаря» Т. Г. Шевченка [у Черкасах] : путівник. – Черкаси : Брама, 2004. – 16 с.

Шарапа, О. Першому «Кобзарю» – 170 : [про музей «Кобзаря» Т. Г. Шевченка в м. Черкаси] / Ольга Шарапа // Слово Просвіти. – 2010. – 15 – 21 квіт. (Чис. 15). – С. 8.

Косенко, О. Музей української Біблії у Черкасах / Ольга Косенко // Слово Просвіти. – 2013. – 25 лип. – 31 лип. (Чис. 29). – С. 16.

Видання творів Тараса Шевченка у фондах музею «Кобзаря» : каталог / [ред. О. М. Шарапа ; упоряд. О. С. Косенко, О. В. Веретільник]. – Черкаси : Брама-Україна, 2010. – 279 с.

4 травня
225 років від дня народження
вченого-китаїста
Є. Ф. Тимківського
(04.05.1790 – 21.02.1875)

Чимало родин Черкащини уславили наш край. Серед них родина Тимківських, уродженців хутора Тимківщина, тепер с. Богуславець Золотоніського району. Усі п'ятеро братів Тимківських були професіоналами в обраній галузі та письменниками. Вони були дядьками по материній лінії Михайла Максимовича. Імена Тимківських несправедливо забуті.

Один з братів Єгор Федорович Тимківський народився 4 травня 1790 року в родині представника козацької старшини, полкового осавула Федора Назаровича Тимківського.

Якось у будиночку над річкою Сухий Згар з'явилися китайські естампи. Хлопчик захопився ними, загорівся думкою побачити Китай. З мрією про Китай він навчався у школі при Золотоніському Благовіщенському жіночому монастирі (з 1795 р.), у Києво-Могилянській академії (1798 – 1801 рр.), Переяславській семінарії (1801 – 1804 рр.), гімназії при Московському університеті (1804 – 1806 рр.) та у Московському університеті (1806 – 1813 рр.), який закінчив із срібною медаллю.

По закінченні навчання Тимківський вступив на службу секретарем до Головного управління шляхів сполучення. Йому минуло 30 років, коли його мрія, нарешті, здійснилася. У 1820 році Тимківському доручили супроводжувати російську православну місію, яка відправлялася в Пекін. Прибувши в столицю Китаю, Єгор Федорович встановив численні зв'язки з китайцями, вивчав їхню мову, побут, культуру, зустрічався з корейцями і тибетцями.

Після 9-ти місячного перебування в Пекіні Тимківський залишив країну. Тритомна праця «Путешествие в Китай через Монголию в 1820 и 1821 годах» принесла йому світову славу. Книга була перекладена французькою, німецькою та англійською мовами і у продовж багатьох років правила для дослідників Китаю за настільну. В ній подані багатющі відомості про побут, господарство, звичаї, релігію монголів, а також наведено детальні відомості про Китай та його столицю. Внаслідок поїздки Тимківського до Китаю з'явилася ще одна праця «Погляд на Монголию», в якій було зібрано ґрунтовні дані з природи, історії, демографії та релігії монгольського народу.

Повернувшись з Китаю, Тимківський служив головою відділу в Азіатському департаменті МЗС, в 1830 – 1836 роках – консул в Молдавії та Яссах, 1845 – 1875 роках – в апараті МЗС, (1845 – 1866 роках – керуючий С.-Петербурзьким архівом МЗС), у 1866 – 1875 роках – член ради МЗС.

У 1836 – 1845 роках, перебуваючи у тимчасовій відставці, Єгор Федорович жив на рідному хуторі. Тут він написав третю книжку – «Про зносини наші з Китаєм», працював над спогадами зі свого життя. І, займаючись дипломатією, Тимківський не покидав китаєзнавства, роками вивчав економіку і культуру Китаю. Любов до цієї країни, яка зародилася ще в дитинстві, не залишала Єгора Федоровича Тимківського до останніх днів його життя. У своїй основній праці він підкреслював: «Життя і доля народів доводять природну потребу їхнього взаємного зближення. На цьому утверджується успіх людства. Ні відстань, ні час, ні перешкоди, зроблені на цьому шляхові самою природою, не зможуть зупинити загального до того прагнення».

Помер Є.Ф. Тимківський у своїй скромній квартирі на березі Неви 21 лютого 1875 року.

Наш земляк – «патріарх російської китаїстики», – як звали його сучасники, зробив значний внесок у розвиток і поглиблення культурних відносин між Росією і Китаєм.

Пам'ять про Єгора Федоровича Тимківського береже трьохсотрічна липа, яка росте неподалік колишнього дворища Тимківських.

ЛІТЕРАТУРА:

Тимковський, Е. Ф. Путешествие в Китай через Монголию в 1820 и 1821 годах / Егор Тимковский. Т. 1 – 3. – СПб., 1824.

Тимковський, Е. Ф. Воспоминания / Егор Тимковский // Киев. старина. – 1894. – Т. 44, № 3. – С. 364 – 381 ; Т. 45, № 4. – С. 1 – 25.

* * *

Шугуров, Н. Воспоминания Егора Федоровича Тимковского / Н. Шугуров // Киев. старина. – 1894. – Т. 44, № 3. – С. 359 – 381 ; Т. 45, № 4. – С. 1 – 25.

Максимович, М. А. Воспоминание о Тимковских / Михаил Максимович // Киев. старина. – 1898. – Т. 63, № 11. – С. 254 – 272.

Жук, В. М. Тимківський Єгор Федорович / В. М. Жук // Києво-Могилянська академія в іменах, XVII – XVIII ст. – К., 2001. – С. 531.

Дробний, І. Брати Тимківські – предтечі М. О. Максимовича // Дробний І. За пагорбами літ. – Черкаси, 2006. – С. 196 – 204.

Писаренко, О. Патріарх російської китаїстики / О. Писаренко // Прапор Леніна. – 1981. – 12 листоп.

7 травня
150 років від дня народження церковного діяча,
етнографа М. Ф. Грушевського
(07.05.1865 – 02.09.1938)

*Прокляті і забуті імена
Повернуться й засвітяться нам знову.*

Г. Гордасевич

Гордасевич, Г. Шляхами пам'яті : антологія поет. творів, присвячена пам'яті митців Розстріляного Відродження. – Одеса, 2011. – С. 24.

Одним з найважчих наслідків тоталітарних десятиліть став розрив історичної пам'яті нашого народу. Серед безлічі імен до нас повертається і Марко Федорович Грушевський – педагог, богослов, етнограф, краєзнавець.

Він народився в день євангеліста Марка – 25 квітня (7 травня) 1865 року в с. Худоліївці на Чигиринщині. За образним формулюванням Марка Федоровича «в селі Худоліївці рід Грушів з давних-давен вкоренився так, що початку або й перерви в заселенні цим родом цього села людська пам'ять ні в записах, ні в переказах сказати не може». Дослідження показують, що рід Грушевських був присутній там щонайменше з 1746 року, коли священиком місцевої церкви св. Параскеви став Данило Груша – спільний прапрадід як Марка, так і Михайла Грушевського, тож між собою вони були чотириюрідними братами.

Марків батько, худоліївський дяк Федір Іванович Грушевський, помер, коли хлопцеві було 14 років. Закінчивши Черкаське духовне училище (1883), Марко вступив до Київської духовної семінарії, яка багато в чому визначила його подальшу долю – там він здобув освіту, знайшов багато однодумців. Разом з ними став членом національно орієнтованої семінарської Громади, що ставила за мету захист інтересів українського народу.

Закінчивши в 1889 році семінарію, повернувся в рідні місця, де вчителював і був псаломником по селах Чигиринського і Черкаського повітів: Худоліївці, Чорнявці, Мордві й Головкивці. Але в селах він довго не затримувався, очевидно, через доноси місцевого духовенства.

У 1893 – 1894 роках повернувся до Києва, служив псаломником у Старокиївській Андріївській церкві і знову поринув у діяльність української громади.

1897 року одружився з Марією Ілліч, яка стане його вірним другом і помічником. Того ж року був рукопокладений на священика до Михайлівської церкви с. Суботова.

Марко Федорович зблизився з місцевими селянами, мав значний вплив на них. Він організував сільську громаду на облаштування Суботова і Михайлівської церкви. Від 1899 року був законовчителем у місцевому міністерському училищі. Суботівські селяни цінували його внесок в освіту їхніх дітей.

За роки праці на Чигиринщині зібрав багатий матеріал з історії, фольклористики та етнографії краю, частину якого опублікував за підтримки Михайла Грушевського у Львові та Києві.

Найбільшою науковою працею етнографа було незакінчене дослідження «Дитина в звичаях і віруваннях українського народу» за редакцією З. Кузели. Воно вийшло у 1906 – 1907 роках у Львові та стало одним із перших у світі дослідженням з етнографії дитинства. Праця була високо оцінена І. Франком.

В своєму дослідженні Марко Федорович простежив шлях від зачаття нового життя до народження дитини, зафіксувавши звичаї, вірування, що стосувалися вагітних жінок та їх оточення, новонароджених немовлят. Унікальним є спостереження етнографа стосовно застосування методів народної медицини при догляді за новонародженими. Чільне місце в дослідженнях Грушевського займають основи етнопедагогіки. Цікавими є зразки дитячого фольклору, ігор у відповідності з віком дитини.

Унікальність цієї праці не лише в тому, що її автор ще встиг застати і зафіксувати на прикладі Південної Київщини багатовікові традиції народної педагогіки, і навіть не в тому, що подібних праць Україна більше не знає, а ще і в тому, що повторити таке дослідження вже неможливо, бо внаслідок війн, голодоморів, масових репресій народний досвід було знищено.

Численні родинні перекази свідчать, що М.Ф. Грушевський зі своєю дружиною Марією не лише прагнули зберегти для майбутніх поколінь усе найкраще з надбань народної педагогіки, а й виховували на їх основі чотирьох власних дітей. Разом вони зібрали унікальну колекцію народних вишивок і ляльок, яка зберігається до нашого часу в музеях України.

Глибокий інтерес до історії Чигиринського краю спонукав Марка Федоровича укласти збірки «Гетьманське гніздо. Урочища і перекази села Суботова» (1913) та «З життя селян на Чигиринщині» (1914). Досліджував він і історію свого роду, але ці матеріали були вилучені НКВС.

Через доноси Марко Федорович був звинувачений в українофільстві, в підбурюванні селян проти царської влади. У 1910 році його перевели на посаду священника Покровської церкви містечка Таганчі на Канівщині. Близько 1916 року на нього було вчинено замах з боку російських чорносотенних сил.

Улітку 1918 року Марко Федорович з родиною переїхав до Києва. Був членом Всеукраїнської православної церковної ради, активним учасником руху за автокефалію православної церкви в Україні. 1922 року став єпископом УА-

ПЦ. Багато уваги приділяв перекладам і виданням українською мовою бого-службових книг. 1930 року змушений був припинити церковну діяльність і зректися духовного стану внаслідок тиску з боку Державного політичного управління УРСР.

В останні роки життя працював сторожем в артілі інвалідів, продовжував вести наукові записи (були вилучені під час арешту). 11 червня 1838 року був заарештований і ув'язнений у Лук'янівській в'язниці. Відповідно до постанови Особливої трійки НКВС по Київській області від 9 серпня 1938 року Марка Грушевського було засуджено до розстрілу. Вирок виконали 2 вересня 1938 року.

Реабілітований посмертно 16 травня 1989 року. Кенотаф встановлено 1997 року на Лук'янівському цвинтарі на могилі дружини.

Як зазначає дослідник творчості етнографа Микола Кучеренко, трагедія Марка Федоровича в тому, що йому, вільнолюбній особистості з величезним духовним і творчим потенціалом, волею долі випало жити в підневольній країні. Незважаючи на це, його доробок постає напрочуд багатограним: громадська робота, педагогіка, краєзнавство, етнографія, генеалогія... Він був закоханий у поневолений люд з його унікальною багатовіковою культурою, та робив усе, щоб, як сам зізнався своєму побратимові Михайлові Грушевському, «розкрити правдиво очі всім об українському народові, який він справді є».

Сьогодні творча спадщина Марка Грушевського перевидається. Суттєву допомогу в цій справі надають співробітники Національного історико-культурного заповідника Чигирин.

ЛІТЕРАТУРА:

Грушевський, М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу / Марко Грушевський. – К. : Либідь, 2006. – 256 с. : іл.

Грушевський, М. Гетьманське гніздо і перекази села Суботова, зібрані в рр. 1897 – 9. – Львів, 1912.

Гетьманське гніздо : [урочища і перекази с. Суботова, зібрані в 1897 – 1899 рр.] / подав М. Грушевський // Пам'ятки України. – 2002. – № 2. – С. 112 – 126 : іл.

Кучеренко, М. Життєпис Марка Грушевського / Микола Кучеренко // Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. – К., 2006. – С. 232 – 246 : портр.

Левчук, Я. Післямова / Ярослава Левчук // Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. – К., 2006. – С. 216 – 231 : портр.

Кукса, Н. В. Постаць Марка Федоровича Грушевського у становленні дитячої етнографії та української автокефальної православної церкви / Надія Кукса // Черкащина в контексті історії України. – Черкаси, 2004. – С. 387 – 395.

Дубовий, О. Незгасний світлох / Олексій Дубовий // Освітня Черкащини – жертви радянського тоталітарного режиму. – Черкаси, 2009. – С. 164 – 168.

Кукса, Н. Збірка Марка Грушевського «Гетьманське гніздо. Урочища і перекази села Суботова» як джерело дослідження пам'яток козацької доби / Надія Кукса // Залізничкові читання. – Черкаси, 2011. – С. 33 – 38. – Бібліогр. : с. 38.

Шевчук, А. Марко Грушевський / Аліна Шевчук, Тетяна Нераденко // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Чис. 4 – 6. – С. 290 – 292.

Кучеренко, М. Марко Грушевський : «Не тут і не в ці часи» / Микола Кучеренко // Пам'ятки України. – 2002. – № 2. – С. 88 – 107 : іл.

Найден, О. Перший збирач народної іграшки / Олександр Найден // Нар. мистецтво. – 1998. – № 1 – 2. – С. 60 – 62.

Бравада, О. Священик, який... любив ляльки і дитячі ігри / Олександр Бравада // Прес-Центр. – 2010. – 17 листоп. – С. 27.

Кукса, Н. Просвітитель, етнограф, фольклорист / Надія Кукса // Чигирин. вісті. – 1999. – 21 серп.

Марко Грушевський – етнограф, церковний діяч [Електронний ресурс] : [сайт] / Сусанна Черненко. – Текст. дані. – Режим доступу : www.boOk.net/index.php... (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

7 травня
175 років від дня народження
композитора П. І. Чайковського
(07.05.1840 – 06.11.1893),
ім'я якого пов'язане з Черкащиною

Вся прелесть здешней жизни заключается в высоком нравственном достоинстве людей, живущих в Каменке, то есть в семье Давыдовых вообще.

П. І. Чайковський

З ім'ям П. І. Чайковського пов'язано 16 куточків української землі, де Петро Ілліч працював над 32 музичними творами. Це Київ, Харків, Одеса, Низи і Тростянець на Сумщині, Браїлов на Вінниччині та інші.

Але найбільше часу композитор прожив у нас на Черкащині – в м. Кам'янці і с. Вербівці Кам'янського району.

Вперше Чайковський приїхав у Кам'янку в 1865 році в сім'ю своєї улюбленої сестри Олександри Іллівни, яка була одружена з сином декабриста В. Л. Давидова – Львом Васильовичем. З першого приїзду і до останніх днів життя Кам'янка стає для Петра Ілліча другим домом, де він знаходить все необхідне для своєї напруженої творчої праці. «Есть одно местечко в южной России, которое я не променяю ни на какое другое в мире – это местечко Каменка Киевской губернии, где живет моя любимая сестра Саша», – говорив Чайковський.

Без сумніву, цьому сприяла атмосфера дружньої щасливої сім'ї, яку створила Олександра Іллівна і яка нагадувала йому щасливе дитинство.

У Кам'янці Чайковському подобалось все. І те, що вона має таке славне історичне минуле, що ще живі люди пам'ятають про перебування тут декабристів і Пушкіна. «Я люблю в ней ее прошлое, – писав Чайковський, – она овеяна духом поэзии; образ Пушкина витает передо мной; все настраивает на поэтический лад». І, мабуть, все-таки не випадково в Кам'янці він працював над операми на сюжети пушкінських творів: «Мазепю» та «Євгенієм Онегіним».

Часто вечорами в залі Зеленого будиночка, де стояв сімейний рояль Давидових, збиралося багато молоді. На їх прохання Чайковський сідав за інструмент і грав свої нові твори, або імпровізував.

Щоб створити братові найбільш сприятливі умови для творчості, Олександра Іллівна з 1877 року відвела для композитора маленький флігель, в якому нікого не поселяли навіть під час відсутності Чайковського в Кам'янці. Там, в одній із кімнат, було поставлено піаніно, яке сестра придбала спеціаль-

но для композитора. Молоді було суворо заборонено турбувати Петра Ілліча в його робочі години. В затишних кімнатах цього флігеля композитор міг спокійно займатися улюбленою справою і почувати себе як вдома. «Я знайшов в Кам'янці те відчуття миру в душі, якого марно шукав у Москві і Петербурзі», – писав композитор в листі до брата.

Перебуваючи тут, він встановлював собі строгий розпорядок дня, за яким вставав дуже рано, потім здійснював коротку прогулянку, а після неї обов'язково працював не менше як 5 годин на день. Петро Ілліч завжди стверджував, що натхнення не любить лінивих. Результатом плідної творчої праці композитора стали написані у Кам'янці повністю або частково: Друга і Третя симфонії, два акти балету «Лебедине озеро», опера «Орлеанська діва», Перша сюїта для симфонічного оркестру, Другий фортепіанний концерт, увертюра «1812 рік», Друга і Третя симфонічні сюїти, балет «Спляча красуня», збірник фортепіанних п'єс для дітей «Дитячий альбом», ще до 20 інших п'єс для фортепіано.

У Кам'янці Чайковський знайшов чудову бібліотеку Давидових, багато представлену класиками російської та зарубіжної літератури.

З юнацьких років Чайковський брав активну участь в аматорських виставах. У 80-х роках композитор і в Кам'янці створив гурток аматорів з молоді. Ними було здійснено постановку «Женитьби» Гоголя, «Мизантропа» Мольєра. На ці вистави збиралося багато жителів і не тільки Кам'янки, а й навколишніх сіл.

Життя в Кам'янці не обмежувалось для П. І. Чайковського спілкуванням тільки з сімейством Давидових. У композитора було тут багато знайомих серед інтелігенції містечка, серед селян, з якими він завжди знаходив спільну мову.

Композитор дуже любив у Кам'янці бувати на весіллях, ярмарках, де можна було почути багато народних пісень. Він був зачарований їх різнобарвною красою та мелодійністю. Не випадково Друга симфонія, яку композитор повністю написав у Кам'янці, буквально пронизана українськими народними мелодіями, за що й дістала назву «Української».

Але найбільшою відрадою для Чайковського були прогулянки до навколишніх лісів. День без лісу, за його словами, був «не день, а скука». Найчастіше Петро Ілліч бував у Тростянці, мальовничому урочищі поблизу Кам'янки. Він залюбки пішки ходив і в дальні ліси: Таралун, Зрубанець, Пляківські ліски. Бував у навколишніх селах Вербівці, Михайлівці, Грушківці, Лузанівці, Косарах.

Восени 1870 року чоловік сестри П. І. Чайковського Л. В. Давидов за 70 тисяч карбованців купив землю в с. Вербівці для майбутнього маєтку. Незабаром він побудував тут двоповерховий будинок з балконом і терасою, прикрасив його дерев'яним мереживом. Навколо будинку розбили алеї, посадили сад. Окрасою садиби став чудовий фонтан. Петру Іллічу дуже подобалися оточую-

ча природа, ставок з кладками і містками, запашні луки, білі чепурні хати селян у вишневих садах.

Вперше композитор приїхав у Вербівку в липні 1875 року. Увесь час працював над балетом «Лебедине озеро». Особливо пам'ятним для нього залишилося літо 1878 року. Разом з рідними ходив у ліс, збирав гриби. Як і в Кам'янці влаштовували домашні спектаклі. Тут він написав сонату для фортепіано, 12 маленьких фортепіанних п'єс, три скрипичні п'єси, 6 романсів, збірник п'єс «Дитячий альбом», повну літургію Іоанна Златоуста. Працював над оперою «Євгеній Онегін», повністю завершив її коректуру.

Останнє тривале перебування П.І. Чайковського у с. Вербівці було восени 1883 року. Композитор втішався чудовими днями і осінньою позолотою. З сумом залишив той затишок, дорогих і милих серцю Давидових.

Після смерті Л.В. Давидова, в 1896 році Вербівка перейшла у володіння його сина Дмитра Львовича. Разом зі своєю дружиною Наталією Михайлівною Давидовою вони перетворили с. Вербівку в своєрідну культурну «столицю», яка полишила помітний слід в історії українського мистецтва. Її майстерня народних промыслів прославила Вербівку на весь світ.

На жаль в сучасному селі нічого не збереглося із садиби Давидових.

В одному із будинків м. Кам'янки, де жив П.І. Чайковський, розташований Літературно-меморіальний музей О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського. У парку ім. Декабристів встановлено пам'ятник композитору.

Щороку (з 2003 р.) в листопаді у Кам'янці відбувається відкритий дитячий музичний конкурс пам'яті П.І. Чайковського.

Дитяча музична школа м. Кам'янки носить ім'я П.І. Чайковського.

ЛІТЕРАТУРА:

Шкаліберда, М. П. І. Чайковський і Кам'янка / Марія Шкаліберда // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 3 – 6.

Бондаренко, Л. П. І. Чайковський і Кам'янка / Л. Бондаренко // Місто на скелястих берегах Тясмину. – Черкаси, 2009. – С. 43 – 45.

Котов, А. Композитор був щасливий лише у маленькій Кам'янці / Анатолій Котов // Черкас. край. – 2012. – 4 лип. – С. 12.

Таран, Г. Чайковський і Вербівка / Галина Таран // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 7 – 9.

Чупак, Т. П. І. Чайковський і сім'я Давидових : сценарій літ.-муз. композ. / Таміла Чупак // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 38 – 46.

- Сорокер, Я.** Українські теми у творчій спадщині Петра Чайковського / Я. Сорокер // Черкаський край – земля Богдана і Тараса. – К., 2002. – С. 460 – 464.
- Петренко, Н.** От «Детского альбома» до Шестой симфонии / Нина Петренко // Радуга. – 2009. – № 4. – С. 130 – 134.
- Вольська, Л.** «Дитячий альбом» і Кам'янка / Людмила Вольська // День. – 2009. – 21 січ. – С. 7.
- Петренко, Н.** Опера П. І. Чайковського «Орлеанська Діва» / Ніна Петренко // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 16 – 28.
- Чупак, Т.** «Ужель та самая Татьяна» : сцен. літ.-муз. композ. / Таміла Чупак // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 59 – 68.
- Кикоть, Н.** Як народилася опера : [«Мазепа» П. І. Чайковського у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1982. – 26 груд.
- Чупак, Т.** Увертюра П. І. Чайковського «1812 год» / Таміла Чупак // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 29 – 32.
- Белінський, О.** Українська симфонія Чайковського / Олег Белінський // Україна молода. – 2010. – 7 трав. – С. 19.
- Кикоть, Н.** І линуть звуки чарівні : [історія написанні Першої сюїти П. І. Чайковським у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1979. – 18 листоп.
- Кикоть, Н.** Народжено натхненням : [«Італійське каприччіо», написане у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1980. – 27 січ.
- Петренко, Н.** Балет Чайковського «Лебедине озеро» : сцен. літ.-муз. композ. / Ніна Петренко // Кам'янка : наук.-попул. альм. – Кам'янка, 2009. – Вип. 3. – С. 69 – 75.
- Кикоть, Н.** На твори Шевченка : [написано два романи П. І. Чайковським у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1990. – 5 квіт.
- Кикоть, Н.** Народження вальсу : [«Наталія – вальс», написаний у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1978. – 2 лип.
- Кикоть, Н.** Звучить вальс : [«Серенада», написана у Кам'янці] / Н. Кикоть // Черкас. правда. – 1981. – 1 лют.
- Томак, М.** Чи пам'ятає Кам'янка Чайковського / Марія Томак // День. – 2010. – 16 листоп. – С. 8.
- Каменский** литературно-мемориальный музей А. С. Пушкина и П. И. Чайковского : путеводитель. – Днепропетровск : Промінь, 1987. – 63 с. : ил.
- Чупак, Т.** Каменка – страницы памяти : [Камен. лит.-мемориал. музей А. С. Пушкина и П. И. Чайковского] / Таміла Чупак // Радуга. – 2009. – № 4. – С. 129 – 130.
- Кирей, В.** «Все збережи, що є і що було...» : [Кам'ян. музей О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського] / Владислав Кирей // Уряд. кур'єр. – 2012. – 18 лют. – С. 19.

Безуглий, В. Тут і досі звучить рояль Чайковського... / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2012. – 9 лют. – С. 4.

Шкаліберда, М. Піаніно композитора : [музей О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського у Кам'янці] / Марія Шкаліберда // Труд. слава. – 1990. – 20 лют.

Шкаліберда, М. Пам'ятник композитору / Марія Шкаліберда // Труд. слава. – 1989. – 19 серп.

Чупак, Т. П. І. Чайковський : «Квіти, музика і діти є найкращою прикрасою нашого життя» : [дит. муз. конкурс пам'яті П. І. Чайковського] / Таміла Чупак // Труд. слава. – 2013. – 19 листоп. – С. 4.

11 липня
75 років від дня народження
поета О. Б. Зеленька
(11.04.1940 – 03.10.2007)

*... Знайти себе в собі і власним осіянням
До світла правди іншим возвести моста.*

О. Зеленько

Зеленько, О. Білі коні : поезії / О. Зеленько. – Черкаси, 1995. – С. 54.

Талановитий поет Олександр Борисович Зеленько народився 11 липня 1940 року у с. Степанки Черкаського району. Після закінчення школи працював їздовим, причіплювачем у тракторній бригаді колгоспу, де трудилися і його батьки. Здобувши філологічну освіту в Черкаському педінституті, працював в редакціях газет «Прапор комунізму» Черкаського, «Зоря» Смілянського районів та обласній «Черкаська правда». Тут побачили світ його ранні поетичні твори. Перша збірка віршів «Серпневий зеніт» вийшла 1994 року. Потім були «Білі коні» (1996), книжка для дітей «З сонечком дружити» (1996), «Борть» (2001).

«Коли перечитуєш написане цим поетом, – пише письменник В. Захарченко, – думаєш собі: поезія, як і взагалі мистецтво, не любить марноти, шуму, грому. Не даром же кажуть: «Коли говорять гармати – музи мовчать». Як мед твориться на пасіці, під сонцем у такій тиші, що чути одну тільки музику, пригрю бджіл, так і поезія народжується в такій же тиші. Тільки в тиші можна почути пригрю своїх емоцій, роїння поетичних думок». У «Короткому диптиху з пасіки» О. Зеленько пише про це так:

*Мислі як бджоли,
Прагнуть увись:
Мислі зроїлися –
Вірш народивсь.*

Любив Олександр Борисович пасіку. Не випадково найулюбленішим художнім образом поета були бджоли. В окремих поезіях і циклі «З бджолами наодинці» автор, як пише літературознавець О. Галаєва, «репрезентує власне відчуження метаморфоз, які відбуваються навколо людини, акумулюючись у симфонію дій, кольорів, звуків, явищ, почуттів, філософських узагальнень тощо».

Поезія О. Зеленька пройнята любов'ю до України, свого роду, рідного села:

*Для мене ти надія й свято, –
Вітчизни крапелька дзвінка,
Моє гніздечко, біла хато,
В колісці отчого садка.*

Ця тема осмислюється у низці інших поезій: «Між соловейками живу», «Коли зацвітає калина...», «Осіяння долі», «Фатальна фата», «Ех, доля, доля».

Закономірно, що поезія Олександра Борисовича багатьма своїми гранями дихає Чигирином, Холодним Яром, козаччиною.

Актуальними для сьогодення є думки поета про розвиток рідної мови:

*Набираю в пригорщі слова,
Як джерельну воду із криниці, –
Мова рідна, чиста, дзвонкова,
Пить тебе до віку, не напиться.*

Олександр Зеленько розмаїтий і тематично, і художньо. Вражає його щира, тепла, зігріта любов'ю до «малої батьківщини» пейзажна лірика:

*Лиш зорі в небі – трепетні дива –
Бурштинним щастям сіються над нами,
Та цвіркуни снують мережива
Тонкою піснею між споришами.*

В доробку поета чимало віршів філософських, в яких роздуми про вірність рідній землі, батьківській хаті, про покликання людини, чистоту людських взаємин, про світле кохання.

Писав О. Зеленько і для дітей, випустивши збірку поезій «З сонечком дружити».

Олександр Борисович був людиною, яка визначила основні пріоритети життя і залишила заповіт:

*Як умру, поховайте в Степанках
під правічні дідівські хрести.*

Його слово проклало стежину до людських сердець. По цій стежині передається читачам світло віри в добро.

ЛІТЕРАТУРА:

Зеленько, О. Б. Борть : поезії / Олександр Зеленько. – К. : Укр. письменник, 2001. – 110 с.

Зеленько, О. Білі коні : поезії / Олександр Зеленько. – Черкаси : Рената, 1996. – 128 с.

* * *

Захарченко, В. Олександр Зеленько / Василь Захарченко // Письменники Черкащини : вибр. твори. – Черкаси, 2007. – Кн. 1. – С. 289 – 311.

Захарченко, В. Медозбір Олександра Зеленька / Василь Захарченко // Холодний Яр. – 2005. – № 2. – С. 195 – 200.

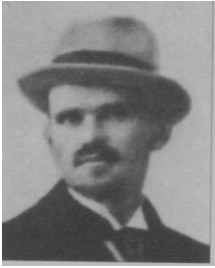
Галаєва, О. «Кричи, душа, зболіла до нестями...» // Галаєва О. Маобразного слова. – Черкаси, 2012. – С. 40 – 45 ; Холодний Яр. – 2010. – № 2. – С. 276 – 280.

Борщ, М. В обіймах скромності та правдолюбства / Микола Борщ // Холодний Яр. – Черкаси, 2008. – № 2. – С. 184 – 186.

Олександр Зеленько // Криничка : антол. творів письменників Черкащини для дітей та юнацтва : [в 2 т.]. – Черкаси, 2009. – Т. 2. – С. 37 – 40.

Мусієнко, М. Журналіст і поет... / М. Мусієнко // Сіл. обрії. – 2009. – 10 лип. – С. 8.

Гойчук, О. Г. «Коріння року...» : урок літератури рідного краю за віршами Олександра Зеленька [Електронний ресурс] : [сайт] / О. Г. Гойчук. – Текст дані. – Режим доступу : teacher.iod.gov.ua/workFiles...Конкурс...(дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

10 серпня
125 років від дня народження
громадсько-політичного діяча
М. О. Кушніра
(10.08.1890 – 16.11.1951)

Макар Олександрович Кушнір (псевдонім – Якименко, Богуш, Я. Дуб) – громадсько-політичний діяч, журналіст присвятив себе служінню українській справі – боротьбі за національне звільнення і здобуття власної державності.

10 серпня 1890 року в Черкасах, у родині священика Олександра Кушніра (Кушніра-Якименка) народився син, охрещений на честь преподобного Макарія.

У 1901 – 1909 роках Макар Кушнір навчався у Черкаській чоловічій гімназії. Архівні матеріали свідчать про те, що юнак відзначався гарними знаннями і поведінкою. Закономчителем у часи навчання Кушніра в гімназії був Василь Липківський, майбутній митрополит УАПЦ.

Далі були роки навчання на історико-філологічному факультеті Петербурзького університету, де й почалася його громадська діяльність в українському студентському русі. Після закінчення університету Кушнір був залишений на кафедрі історії як професорський стипендіат. Проте він рішив відмовитися від академічної праці і віддав перевагу революційній діяльності, спочатку як журналіст українських видань.

Макар Кушнір став активним учасником революційних подій 1917 року. На той час він уже став членом центрального комітету Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ). Від цієї партії наш земляк і був обраний до Центральної ради.

У період Української держави гетьмана Скоропадського Кушнір представляв свою партію в Українському національному союзі, організації, яка намагалася нейтралізувати вплив російських політичних сил на гетьмана. За Директорії він був радником з політичних питань делегації УНР на Паризькій мирній конференції у 1919 – 1920 роках. Після поразки українських визвольних змагань Кушнір залишився в еміграції. Спочатку проживав у Відні, де працював в українському тижневику «Воля».

Пік політичної діяльності Макара Кушніра в еміграції припадає на кінець 1920-х років, коли він став одним із засновників Організації українських націоналістів. Був учасником I Конгресу ОУН у Відні (28 січня – 3 лютого 1929 року). Тут його було одностайно обрано Головним суддею організаційного суду ОУН. Відповідно, він став і членом Проводу українських націоналістів (ПУН) (1929 – 1938 роки). Тут він відповідав за оунівські видання іноземними мовами.

Для реалізації цього завдання у Женеві було створено Українське пресове бюро, яке й очолив Кушнір.

Макар Кушнір впливав на вироблення програмних засад ОУН. Він не відкидав цінності демократичних засад побудови майбутньої Української держава, а диктатуру вважав необхідною лише на перший період після здобуття незалежності.

Як свідчать численні спогади сучасників, Кушнір входив до кола близьких людей полковника Євгена Коновальця. Виконував чимало конфіденціальних завдань організації. Так, улітку 1932 року він нелегально перейшов румунсько-радянський кордон і на території підрадянської України збирав інформацію про настрої населення та про дії радянського режиму з насильницької колективізації й створення голодомору. Ці дані допомогли ОУН проінформувати західний світ про злочинну діяльність радянської влади. Влітку-восени 1933 року Кушнір зі спеціальною місією побував у Бельгії, Великій Британії, Німеччині, Фінляндії та Румунії, де організував канали пересилки оунівської літератури в підрадянську Україну.

Перебуваючи у Лондоні на економічній конференції, Макар Кушнір потрапив у автокатастрофу. Враховуючи специфіку діяльності Кушніра та методи, якими радянські агенти розправлялися з діячами українського визвольного руху, можна припустити, що це трапилося не випадково. Унаслідок отриманих ушкоджень Кушнір почав сліпнути, а у квітні 1934 року – повністю втратив зір. Останні 17 років життя він був змушений безвизно прожити у Бельгії, не беручи активної участі у визвольній боротьбі. Там 16 листопада 1951 року він і помер. Похований у містечку Помероль.

Черкасці мають усі підстави пишатися своїм земляком.

ЛІТЕРАТУРА:

Масненко, О. Черкащанин став одним із засновників ОУН, створеної у лютому 1929-го / Віталій Масненко // Прес-Центр. – 2013. – 6 лют. – С. 17 ; Козац. край. – 2012. – 12 лют. – С. 7.

Осташко, Т. С. Кушнір Макар Олександрович / Т. С. Осташко // Енциклопедія історії України. – К., 2008. – Т. 5. – С. 547 : порт.

Верстюк, В. Ф. Кушнір Макар Олександрович / В. Ф. Верстюк, Т. С. Осташко // Верстюк В. Ф. Діячі Української Центральної Ради : бібліогр. довід. – К., 1998. – С. 113.

Колісник, О. Черкащанин Макар Олександрович Кушнір. Чи прочитаємо його ім'я на черкаських вулицях [Електронний ресурс] : [сайт] / О. Колісник // Наше коло. – Текст. дані. – Режим доступу : nashekolo.org.ua/nk/kolo (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

20 серпня
100 років від дня народження
Героя Радянського Союзу
Д. Ф. Тарасова
(20.08.1915 – 20.01.1981)

Одна з вулиць Черкас носить ім'я Тарасова. Хто ж він Д. Ф. Тарасов і чому удостоєний такої честі?

Дмитро Фролович Тарасов народився 20 серпня 1915 року у м. Горлівці Донецької області в родині робітника. Навчався в середній школі, згодом у школі автомеханіків. Працював на шахті. 1938 року призваний на військову службу.

День 22 червня 1941 року зустрів на західному кордоні біля Львова. У складі військ Південно-Західного фронту вступив у бій з гітлерівськими загарбниками. Приймаючи участь в обороні Києва, відходив з боями по Лівобережжю України в районі Оржиця, Лубни. Більше 20 днів пробивався із оточення, щоб знову громити фашистських окупантів. Згодом були оборона Сталінграда, Курська битва. За участь у визволенні Белгорода удостоєний ордена Червоної Зірки і звання майстра «водіння» танків. У боях на Лівобережній Україні нагороджений медаллю «За відвагу».

Потім був бій за Черкаси. Механік-водій САУ-122 1817-го самоходно-артилерійського полку 52-ї армії Д. Ф. Тарасов в ніч на 17 листопада 1943 року з десантом автоматників на самоходці на великій швидкості увірвалися у с. Геронимівку, знищивши при цьому не один десяток гітлерівців.

20 листопада екіпаж самоходки одним з перших у полку, подолавши опір ворога, прорвався до центру Черкас. Самоходка Тарасова рвонула до залізничної станції. Вогнем було знищено кілька цистерн з паливом і вагон з боеприпасами. Наші автоматники захопили будівлі станції. Однак невдовзі ворог контратакував. Першою гітлерівці підбили самоходку командира П. Вернигори, потім І. Чепурного. Усе менше залишалось автоматників. Закінчились снаряди. Прийшлося давити фашистів гусеницями. Весь час маневруючи самоходка Тарасова дісталася до артилерійської батареї ворога. Старшина крушив гармати гусеницями. Три з них роздавив і поспішив до житлових будинків. Хотів провулками вискочити на околицю міста. Але тут в машину, влучив снаряд з фашистського танка. САУ-122 загорівся. Покинувши палаючу машину Тарасов і заряджаючий голодні з гнійними ранами п'ять діб пробиралися крізь ворожі заслони до своїх, у бік Руської Поляни. На шосту ніч їх замучених схопили в лісі гітлерівці.

Далі був полон і поневіряння по таборах до травня 1945 року.

Командир полку С.Г. Чепиль вважав, що Тарасков загинув. За бойовий подвиг в районі Черкас Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 лютого 1944 року Д.Ф. Тараскову було присвоєно звання Героя Радянського Союзу посмертно. У поданні до звання майор С. Чепиль написав, що старшина Тарасков «...геройски погиб (сгорел) в городе Черкассы». І далі: «В боях за Геронимовку, Черкасы 17 – 20 ноября 1943 года им было уничтожено: 12 орудий, шестиствольный миномёт, 9 автомашин, 18 повозок с военным грузом, штабная машина и около 80 гитлеровцев».

Пройшовши суворе горнило війни, залишившись живим, Д.Ф. Тарасков одержав заслужену нагороду – орден Леніна і Золоту Зірку Героя тільки в 1947 році.

У грудні 1968 року громадськість Черкас відзначила у філармонії 25-річчя визволення міста від фашистських загарбників. Коли слово надали маршалу П.Ф. Батицькому він сказав: «У цьому залі є людина, життя якої стало символом сили і непереможності нашої армії, незалежності її бійців. Прошу Вас встати, старшина Тарасков!»

Після війни Д.Ф. Тарасков працював механіком на заводі «Червоний металіст у м. Конотопі Сумської області. У 1960 році закінчив Тульський гірничий технікум. З 1971 року жив у м. Черкаси, працював у ПТУ №20.

Помер Д.Ф. Тарасков 20 січня 1981 року. Похований у Черкасах. Не забутий подвиг героя. Про нього нагадує нам вулиця міста, яке він визволяв.

ЛІТЕРАТУРА:

Тарасков Дмитро Фролович // Герої Радянського Союзу, нагороджені цим званням за визволення Черкас. – Черкаси, 1991. – С. 24.

Герои-освободители Черкасщины – 2-е изд., доп. и испр. – Днепропетровск : Промінь, 1980. – 334 с. : ил.

Д. Тарасков – с. 185 – 187, 189 – 190.

Трокаев, А. А. В списках погибших // Трокаев А. А. Герои пламенных лет : очерки о Героях Советского Союза – уроженцах Донецкой области. – Донецк, 1985. – С. 489 – 492.

Гриченко, И. Т. Выход только один – вперед! / И. Т. Гриченко, Н. М. Головин // Гриченко И. Т. Подвиг. – Х., 1975. – С. 286 – 288.

Міняйло, І. Через Дніпро на Геронимівку і Черкаси / І. Міняйло // Серп і молот. – 1989. – 22 черв.

Кривенко, Л. У вогні не згорів / Л. Кривенко // Молодь Черкасщини. – 1978. – 9 трав.

Ільєнко, І. У боях за Черкаси / І. Ільєнко // Серп і молот. – 1976. – 21 лют.

8 вересня
150 років від дня народження
першого українського олімпійця
М. С. фон Ріттера
(08.09.1865 – дата смерті невідома)

Олімпіада відкриває нову еру міжнародних спортивних змагань, які стануть з часом взірцем мирних маніфестацій і яких наша епоха потребує більше, ніж будь-коли.

М. С. фон Ріттер

6 квітня 1896 року, в день, коли пасхальне свято співпало у даті в православних, католиків і протестантів, король Греції урочисто відкрив Першу Олімпіаду – спортивне свято, відроджене після того, як ще 522 року римський імператор заборонив його своїм указом, як пережиток язичництва.

На стадіоні в Афінах під час відкриття вишикувалися спортсмени перших 13 країн-учасниць. Російську імперію не врахували, бо від неї був один-єдиний спортсмен, київський журналіст Микола Ріттер.

Народився Микола Сергійович фон Ріттер 8 вересня (27 серпня за ст. стилем) 1865 року в Золотоноші у дворянській родині. Його батько – Сергій Олександрович, тривалий час перебував на військовій службі, брав участь у Кримській війні і у званні поручика вийшов у відставку. Він був шанованою людиною у містечку, брав участь у багатьох благодійних заходах. Мати – Софія Іванівна (дівоче прізвище Лукашевич) – племінниця письменника Платона Лукашевича і дочка бібліофіла Івана Лукашевича, голови золотоніського шляхетства.

Закінчивши місцеву гімназію, Микола стає на службу до казенної палати у Києві. Та чиновницька кар'єра мало цікавила юнака. Він багато часу витрачає на заняття стрільбою, фехтуванням та боротьбою. Зрештою веселий і енергійний здоровань пише заяву на звільнення – в день, коли дізнається, що в Афінах буде проведено перше відроджене свято Стародавньої Олімпії.

Через відсутність фінансування до Афін не потрапили команди Російської імперії. Єдиним, хто таки добрався туди, був Микола Ріттер – на той час уже журналіст газети «Кієвлянин».

В Афінах Микола подав заявку до секретаріату Олімпіади на участь у змаганнях з греко-римської боротьби, фехтування на рапірах і стрільби з карабіна. На відбіркових змаганнях він стає переможцем серед борців, а всі кулі українця лягають точно в пересувні мішені. У своїй першій кореспонденції з Афін для «Кієвлянина» Ріттер пише: «Сьогодні вранці, на свій подив, я побачив власне зображення в різних позах в усіх великих газетах...». Та вже насту-

пного дня він припиняє змагання, не особливо афішуючи причини, хоча й залишається як кореспондент газети до самого завершення Олімпіади.

Після повернення додому разом із професором Лесгафтом Ріттер вирушає по містах і містечках імперії з лекцією «Фізична досконалість, тілесний розвиток, полювання і спорт. Олімпійські ігри 1896 року». Одночасно він звертається до міністерства освіти з пропозицією створення «Російського комітету тілесного виховання та народного оздоровлення». Його пропозиція не була прийнята через відсутність коштів.

1897 року Ріттер бере участь у Міжнародному Олімпійському конгресі у французькому Гаврі. Перебування на конгресі збагатило і розширило його погляди. У Петербурзі він видає книгу, присвячену атлетичному спорту. Разом з Олексієм Дмитровичем Бутовським, членом Міжнародного олімпійського комітету, Ріттер зібрав у Петербурзі представників російських спортивних товариств для обговорення підготовки до Другої Олімпіади. Та з цього знову нічого не вийшло – Олімпіада 1900 року у Парижі знову пройшла без представників Росії.

Подальша доля першого олімпійця з України та активного пропагандиста принципів олімпійського руху, на жаль, не відома. Але відданість нашого земляка ідеалам спорту, як засобу фізичного і духовного збагачення особистості, його благородство та воля і сьогодні викликають у нас захоплення і повагу.

ЛІТЕРАТУРА:

Страшевич, В. Б. Перший український олімпієць – родом із Золотоноші / Василь Страшевич // Краєзнавство Черкащини. – Черкаси, 2005. – Вип. 8. – С. 118 – 121.

Антонець, Н. В. Ріттер Микола Сергійович – перший спортсмен з Черкащини на I Олімпійських іграх 1896 року м. Афіни (Греція) // Антонець Н. В. Олімпійська слава Черкащини. – Черкаси, 2008. – С. 60 – 61.

Бравада, О. Золотоніщанин Ріттер – один із перших олімпійців світу / Олександр Бравада // Прес-Центр. – 2009. – 29 квіт. – С. 27.

Гапій, О. Микола Ріттер – наш перший олімпієць / Олекса Гапій, Олександр Березовський // Спорт та здоров'я. – 2008. – 9 квіт. – С. 13.

Зубалій, М. Микола Ріттер – учасник I Олімпійських ігор [Електронний ресурс] : [сайт] // Хотімлянська ЗОШ I – III ступенів. – Текст. дані. – Режим доступу : hotom.at.ua>...sport...ritter (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

8 вересня
75 років від дня народження
краєзнавця, поета
М. І. Борща
(08.09.1940)

Микола Борщ, людина рідкісної щирості і скромності, плоть від плоти рідної землі, поет конкретної любові і несценічного патріотизму – просто українець у часи лихих випробувань, який не тільки залишився українцем, а був і є Поетом.

П. Линовицький

Линовицький П. Післямова / Петро Линовицький // Борщ М. Шукаю вічну таїну : [зб. віршів] / Микола Борщ. – Черкаси, 2002. – 4 с. обкл.

Часто по обласному радіо в програмах «Архіваріус» та «Джерела» можна почути цікаві розповіді про видатних черкащан та знаменні події з вуст Миколи Івановича Борща, наукового співробітника Черкаського обласного краєзнавчого музею, заступника голови правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, почесного краєзнавця України. Головними темами досліджень краєзнавця і його публікацій у пресі є державотворчий процес в Україні, історичне минуле Черкащини, діяльність видатних людей та їх внесок у розвиток економіки і культури краю.

А ще Микола Іванович – поет, за словами Григорія Білоуса «поет синівської любові». Його ім'я з'явилося на шпальтах черкаських газет і в колективних збірниках кілька десятиріч тому, його поезія також звучала в передачах обласного радіо.

М.І. Борщ – черкащанин, народився 8 вересні 1940 року у селі Ташлик Смілянського району у сім'ї колгоспників. Там минули дитинство і юність. А вірші почав писати ще в 5-му класі...

*Ташлик, Ташлик – та це ж вода і камінь.
Чи так село татари нарекли?
Згадав ту скелю, пару тих копалень.
Там два потічки в річечку пливли.
Яке село! Яри не обходити.
Тут Чищів є і Макортецький яр.
Співають луки, ходять коні ситі,
Кругом корів пасуться сотні пар...*

Навчаючись у місцевій школі, Микола Борщ працював у колгоспі на різних роботах. Після закінчення школи п'ять місяців працював вантажником у с-щі Нижня-Іванівка Краснолучського району Луганської області. З 1962 по 1964 роки М.І. Борщ служив у 66-му окремому загоні конвойної охорони МООП УРСР, був секретарем комсомольської організації роти і батальйону. Після вступу у Рівненський педагогічний інститут був демобілізований у серпні 1964 року, а на другому курсі перевівся до Черкаського педінституту, котрий закінчив 1968-го року. Відвідував літературні студії, які в Рівному вів поет Євген Шморгун, а в Черкаському педінституті – поет Петро Линовицький. На третьому курсі став переможцем інститутського літературного конкурсу, а в 1969-му році, уже працюючи вчителем у селі Товмач Шполянського району, – лауреатом обласного літературного конкурсу «Сонячні кларнети».

З 1971 року Микола Іванович мешкає в Черкасах, працює на різних посадах. Спочатку працював завідувачем бюро пропаганди Товариства охорони пам'яток історії та культури Черкаської області, був консультантом-методистом Будинку політосвіти, займав посаду заступника директора з навчально-виховної роботи СПТУ-10 виробничого об'єднання «Азот». Далі – працював заступником голови і головою благодійної організації Черкаської обласної організації радянського фонду милосердя і здоров'я, де проводив значну роботу з надання допомоги самотнім престарілим, інвалідам, малозабезпеченим людям та медичним і соціальним закладам.

З 1995 по 2000 роки М.І. Борщ працював в управлінні культури Черкаської облдержадміністрації начальником відділу кадрів і діловодства. З вересня 2000 року – пенсіонер. З січня 2001 року Микола Іванович Борщ працює молодшим науковим співробітником Черкаського обласного краєзнавчого музею і заступником голови правління Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Він активний учасник краєзнавчих конференцій, читань, дослідник життя і діяльності відомих черкащан.

Остання велика праця М. І. Борща має назву «З вершин славетних черкащан: краєзнавчі нариси, вірші, поеми» розповідає про славетних людей Черкащини, про тих, хто народився на цій землі, хто розкрив тут свій талант. Серед славетних автор досліджував найталановитіших гетьманів, відомих полководців, письменників, вчених, краєзнавців, Героїв Радянського Союзу, Героїв України, митців, літераторів. Його поема «Платонів хутір – геніїв колиска», зокрема, присвячена козацькому роду Симиренків, пронизана гордістю за нашу землю, за родину.

Своє бачення як краєзнавець Микола Іванович відображає і у віршах:

*Наша земля і води червоніли
У ту зрадливу ніч, в зрадливий день.*

Вірш – «Страшезна зрада» про трагедію Батурина. Або у вірші про «Старшого брата»:

*Він всі віки злостивиться над нами,
Привласнює й горлає: Це моє!*

Вірш «Стосила блискавиця» – про останнього кошового Запорізької Січі П. Калнишевського, який знайшов непереможну правцю Сірка і використав її для боротьби зі своїми ворогами.

У 2001 році М.І. Борщ надрукував свою першу книжку «Шукаю вічну тайну», у 2002 році – збірку поезій «Блискавки болю», а в 2005 році – книгу «Роздоріжжя».

В поезіях Миколи Івановича, як підмітив письменник С. Левченко, «в рясних волошках сонечко холодне», «втомилася душа виглядати майбутнього раю», «груші світяться золотом». У вікно поета заглядають «золоті чорнобривці жовтневого дня», а закоцюрублі поруділі пальці каштан востаннє жовтню простяга». Микола Іванович Борщ за тематикою своїх творів і за художніми засобами їх вирішення є поетом, на перший погляд, традиційним, але за кожним віршем, за кожною довершеною строфою відчувається невтомна пошуківість справжнього українця, котрому болить наша писана й неписана історія, якого вабить високе небо національної культури, чию душу випоює щирість людських почуттів, радує краса рідної природи.

Письменниця і літературознавець В. Коваленко пише, що «справжність поетичного дару мого земляка – у життєвій точності його художніх деталей та образів, лаконічності і, водночас, щирості філософської думки. Афористичність окремих рядків типу «Держава там, де гетьман служить людям», «таємниця найбільше у мовчанні», «вона того на світі обирає, хто вірить, що та квітка чарівна (квітка-кохання) – «прожиті» автором, глибоко промислені – несуть, окрім мудрого висновку, тихе берегове батьківське повчання».

За словами тієї ж таки В. Коваленко, Микола Іванович Борщ «просто-таки світла людина. У своїй інтелігентності, вродженій шляхетності, щирості... Він не сумнівається у своєму роздоріжному виборі – прямує дорогою, що витокami починається помежи смілянських людей, де шануються ті, «хто по трудах не пхнеться у святі», де правда проста, бо ж «народ брехні не потокає», де хліб святий завжди на щастя подає мати і дякує Богові, що «послав їй гостя на поріг... . Він глибинно знає життя і вчуває його живосильне осердя в духовному...».

Миколі Івановичу Борщу сімдесят п'ять, але творчого й бійцівського запалу в нього – на роки й роки.

ЛІТЕРАТУРА:

Твори М. І. Борща

З вершин славетних черкащан : краєзн. нариси, вірші, поеми / Микола Борщ. – Черкаси : Вертикаль, 2013. – 335 с. : іл.

Платонів хутір – Геніїв колиска : поезії / Микола Борщ. – Черкаси : Вертикаль, 2011. – 102 с.

Роздоріжжя : поезії / Микола Борщ ; передм. В. Коваленко. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю. А., 2005. – 112 с.

Шукаю вічну таїну / М. І. Борщ. – Черкаси : ІНЛЕС, 2002. – 15 с.

Блискавками болю : поезія / Микола Борщ. – Черкаси : ІНЛЕС, 2002. – 68 с.

Приходь, приходь, щедрий вечір до нас кутю їсти : святк. пісні, колядки, щедрівки, посипалки, вірші / Микола Борщ ; передм. С. Носаня ; худож. В. Коровін. – Черкаси : Вертикаль, 2013. – 39 с. : іл.

Наша киця комизиться : вірші та загадки для дітей / Микола Борщ ; [худож. В. В. Коровін]. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2010. – 39 с. : іл.

Ой, Дениско коня пасе : дит. пісеньки / Микола Борщ ; [худож. В. В. Коровін]. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2010. – 20 с. : іл.

Про М. І. Борща

Борщ, М. І. // Вчені Черкаського краю : біобібліогр. нариси. Сер. Суспільні й гуманітарні науки / Черкас. обл. б-ка для юнацтва ім. В. Симоненка. – Черкаси, 2010. – Вип. 4, кн. 1. А-І. – С. 14 – 15. – Бібліогр. : с. 15 – 16.

Левченко, С. Добрий, але без бою не здається / С. Левченко // Борщ М. І. Платонів хутір – геніїв колиска. – Черкаси, 2011. – С. 3 – 6.

Борщ Микола Іванович : [біогр. довідка] // Журналісти Черкащини / упоряд. : С. А. Томіленко, Г. В. Суховершко. – Черкаси, 2003. – С. 28.

Білоус, Г. Поет синівської любові / Г. Білоус // Блискавки болю / М. І. Борщ. – Черкаси, 2002. – С. 5 – 8.

Коваленко, В. «Честь землі, не визнана і досі...» / В Коваленко // Борщ М. Роздоріжжя : поезії. – Черкаси, 2005. – С. 5 – 8.

28 вересня
100 років від дня народження
історика І. О. Гуржія
(28.09.1915 – 31.10.1971)

Сучасним історикам слід працювати так, як працював виходець із Черкащини академік Гуржій – систематично, динамічно і важко.

В. Смолій

Серед яскравої плеяди видатних українських істориків ХХ ст. особливою виділяється непересічна особистість видатного українського історика Івана Олександровича Гуржія.

Прожив він недовге, але насичене подіями життя. Народився 28 вересня 1915 року у с. Худяки на Черкащині, в бідній селянській родині. Раннє дитинство пройшло у тяжких умовах Першої світової війни та революційних подій 1917 – 1920 років. У 1921 році сім'я Гуржіїв зазнала великого горя: помер батько. Родина втратила годувальника. Малий Іван залишився з матір'ю, двома братами та двома сестрами. Тож, усім членам родини довелося працювати.

Після смерті батька восьмирічним він розпочав навчання у сільській школі, закінчивши яку 1932 року вступив на короткотермінові педагогічні курси в Черкасах. Працелюбність стала невід'ємною рисою Івана Олександровича. Саме вона допомогла здійснити йому мрію – стати істориком. З вересня 1932 – до червня 1934 року І. Гуржій працював учителем у Леськівській неповній середній школі, одночасно навчаючись у Золотоніському педагогічному технікумі.

Восени 1934 року І. Гуржій вступив на мовно-літературний факультет Черкаського педагогічного інституту, де навчався до січня 1935 року. Філологічні знання стали в пригоді майбутньому історикові. Любов до художньої літератури, народної творчості залишилися в Івана Олександровича на все життя.

1935 року він навчався вже на педагогічних курсах у Полтавському педагогічному інституті. Внаслідок матеріальної скрути довелося покинути навчання і йти працювати. Робота знайшлася у Врадіївській зразковій середній школі на Одещині. Восени 1936 року І. Гуржій вступив на історичний факультет Одеського університету.

27 червня 1941 року він одержав диплом з відзнакою про закінчення університету і незабаром вирушив рядовим на фронт. Був тяжко поранений.

Післявоєнне подальше життя І.О. Гуржія пов'язане з Інститутом історії Академії наук УРСР. Тут він закінчив аспірантуру, захистив кандидатську і докторську дисертації, пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до заступника директора з наукової роботи цього інституту.

У 1963 – 1968 роках Гуржій – академік-секретар Відділення економіки, історії, філософії та права АН УРСР, з 1969 року – завідувач відділу історіографії та джерелознавства Інституту історії АН УРСР.

І. О. Гуржій – автор близько 300 наукових праць, посібників для вищої та середньої школи, один з ініціаторів і редактор серійних щорічників «Історіографічні дослідження в Українській РСР» та «Український історико-географічний збірник», видання яких як «ідеологічно шкідливих» після його смерті було припинено.

Коло дослідницьких інтересів Гуржія стосувалося переважно української історії, історіографії та джерелознавства XVIII – XIX ст. Найцінніші монографії вченого з соціально-економічної історії: «Повстання селян у с. Турбаях (1789 – 1893)» (1950); «Розклад феодално-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст.» (1954); «Зародження робітничого класу України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)» (1958); «Боротьба селян і робітників України проти феодално-кріпосницького гніту (з 80-х років XVIII ст. до 1861 р.)» (1958); «Розвиток товарного виробництва і торгівлі на Україні (з кінця XVIII ст. до 1861 року)» (1962) та інші.

Іван Олександрович Гуржій зробив вагомий внесок у розвиток історичної науки. Його праці відзначаються широтою й глибиною висвітлення досліджуваних проблем, ґрунтовною джерельною базою.

Визначним, талановитим, інтелігентним, вимогливим і чуйним – таким вважали Івана Олександровича ті, кому поталанило працювати поруч з ним. Він мав надзвичайну пам'ять, був дуже працездатним науковцем. Сама постань цієї бадьорої і разом з тим поважної людини з посивілим волоссям, в українській вишиванці, з проникливими розумними очима викликала пошану в кожного, хто спілкувався з ним. Численні учні любили його за красиву душу, за мудрі поради, за все те, що просто називається – природним даром робити людям добро. В умовах тоталітаризму, цькування всього національного, без афішування і декларацій Іван Гуржій був палким патріотом України, що доводив своєю працею, ставленням до людей.

Помер вчений 31 жовтня 1971 року. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

Іван Олександрович, сам колишній вчитель, нерідко відвідував рідну Худяцьку школу, цікавився ходом навчального процесу, допомагав вчителям і доброю порадою, і у вирішенні побутових проблем. Вчений привозив свої праці у місцеву бібліотеку, зустрічався з її читачами. Він брав безпосередню участь у створенні сільського краєзнавчого музею, піклувався про поповнення його новими експонатами.

Поважали і любила Івана Олександровича в селі. А після смерті вшановують його пам'ять. На фасаді середньої школи встановлено меморіальну дошку на його честь, його ім'ям названа одна з вулиць села, а в сільському музеї є стенд, присвячений шановному земляку.

В Черкаському національному університеті, в стінах якого навчався майбутній академік, періодично відбуваються Гуржіївські історичні читання.

ЛІТЕРАТУРА:

Історик Іван Гуржій у колі рідних і колег : спогади, док., ст. про вчен. / Т-во істориків Черкащини ім. І. О. Гуржія ; [авт.-упоряд. О. І. Гуржій ; відп. ред. М. І. Бушин]. – Черкаси : Черкас. ЦНТІ, 2008. – 334 с. : фотогр.

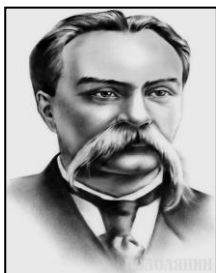
Гуржіївські історичні читання : матеріали конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. І. О. Гуржія / Ін-т історії НАНУ ; Черкас. Нац. ун-т ; [ред. В. А. Смолій, В. Т. Поліщук]. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2006. – 247 с.

Гуржіївські історичні читання : [зб. наук. пр.] / Нац. акад. наук України, Черкас. Нац. ун-т ім. Б. Хмельницького [та ін.] ; [гол. ред. В. А. Смолій]. – Черкаси, 2007 – 2013. – Вип. 1 – 6.

Санцевич, А. В. І. О. Гуржій. Життя і творчість / А. В. Санцевич // Історія та історіографія України. – К., 1985. – С. 3 – 18.

Іван Олександрович Гуржій : [біобібліогр. покажч.] / Акад. наук УРСР ; уклад. Т. М. Шелюх ; вспут. ст. А. В. Санцевича. – К. : Наук. думка, 1974. – 56 с.

Гуржій Іван Олександрович [Електронний ресурс] : [сайт] // Інститут історії України НАН України. – Текст. дані. – Режим доступу : history.org.ua/?hist=123 (дата звернення : 11.06.2014). – Назва з екрану.

14 грудня
175 років від дня народження
письменника М. П. Старицького
(14.12.1840 – 27.04.1904)

*Моя Україно!
Як я тебе любив!*

М. Старицький

Старицький, М. Поетичні твори. Драматичні твори / М. Старицький. – К., 1987. – С. 68.

В історії вітчизняної культури серед постатей, які викликають подив і шану розмаїттям свого таланту, чільне місце посів Михайло Петрович Старицький – поет і драматург, прозаїк і перекладач, організатор театральної справи в Україні, режисер і антрепренер, громадський діяч і видавець. Він був одним із тих невтомних трудівників, чиєю подвижницькою працею живиться кожна національна культура. Як великий гуманіст, Старицький увесь свій талант присвятив пробудженню в людських душах доброти, милосердя, людяності, національного самоусвідомлення.

Народився наш земляк 14 грудня 1840 року в с. Кліщинці Золотоніського повіту, на березі мальовничої притоки Сули – річки Сулище. Село Кліщинці належало дідові по материній лінії, нащадкові козацької старшини, відставному полковнику російської армії Захарію Йосиповичу Лисенку. Тут, у дідовому будинку під солом'яним дахом, пройшло дитинство письменника. У 12 років хлопчик стає круглим сиротою. Родина опікуна, матиного двоюрідного брата В.Р. Лисенка, прийняла до себе Михайла як рідну дитину. Між ним і молодшим на рік троюрідним братом Миколаєм, майбутнім композитором, виникла така дружба, яка зігривала їм душі впродовж усього життя.

Навчавчися у Полтавській гімназії, а потім у Харківському та Київському університетах, друзі проводили канікули у Кліщинцях, Гриньках, Жовниному. У цих мальовничих присулських селах вони відпочивали, зачитувалися «Енеїдою» і «Кобзарем», записували українські народні пісні.

Чуйний до людського горя Михайло бачив тяжке становище кріпаків, проймався співчуттям до безправних людей. Разом з М. Лисенком він захоплюється національною ідеєю. Щиро бажаючи добра своєму знедоленому народу, юнак вважав, що основою для соціальних змін є його культурно-освітній поступ, і тому з великим ентузіазмом займався культурно-просвітницькою діяльністю, брав активну участь у роботі київської «Громади».

У 1862 році М. Старицький одружується з сестрою М. Лисенка – Софією.

В цей період життя він захоплюється поетичною творчістю. Розпочав її переважно перекладами та переспівами творів російських та зарубіжних поетів – Гоголя, Крилова, Пушкіна, Лермонтова, Некрасова, Міцкевича, Байрона, Гете, Гейне, Гюго, Шекспіра. У оригінальній поетичній творчості М. Старицький, продовжуючи традиції Т. Шевченка, заговорив як український інтелігент про соціальне кривдження народу. Роздуми про роль і місце поета у боротьбі за кращу долю лунають у віршах: «Поету», «До молоді», «Край». Мотив України є пріоритетним у творах «До України», «Гетьман», «На спомин Котляревському». Водночас М. Старицький був чудовим майстром пейзажної лірики: «На озері», «Сльоза», «Не сумуй, моя зірко кохана». А такі поезії, як «Виклик» («Ніч яка, Господи, місячна, зоряна!») і «Туман хвилями лягає», музику до яких написав М. Лисенко, стали улюбленими народними піснями.

Високо поетичну творчість М. Старицького оцінював І. Франко: «Можна сміло сказати, що в ту пору на Україні не було поета, що міг би здобутися на таке сильне енергійне слово і не взяти в нім ані одної фальшивої ноти».

Михайла Петровича обурює байдужість до народу інтелігенції, йому боляче від «стогону людського». Він шукає новий засіб будити «обдурених людей» і знаходить його. Це – театр. Одним із перших Старицький організовує на Україні мандрівну театральну трупу. За відомими повістями М. Гоголя пише п'єси «Різдвяна ніч» (1872), «Сорочинський ярмарок» (1874), «Утоплена, або Русалчина ніч» (1881). До переробок для сцени творів інших авторів, інсценізації та написання п'єси за запозиченими сюжетами М. Старицький вдавався і пізніше. Серед них – оперета «Чорноморці», музика М. Лисенка (за «Чорноморським побитом на Кубані» Я. Кухаренка), «За двома зайцями» (за комедією «На Кожум'яках» І. Нечуя-Левицького), «Крути та не перекрути» (за п'єсою «Перемудрив» Панаса Мирного) та інші. Переважна більшість переробок Старицького сприймалася як нові, цілком самостійні твори. Адже він не тільки забезпечував їм сценічність, а й докорінно зміцнював і поглиблював соціальну основу першотвору.

І все ж головну роль у розвитку українського реалістичного народного театру відіграли насамперед його оригінальні драматичні твори. Їх серед майже 30 п'єс Старицького налічується третина – від водевілю «Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка» (1872) і до драми «Крест жизни» (1901). У класичну скарбницю української драматургії увійшли драми М. Старицького «Не судилось» (перша назва «Панське болото») та «Ой не ходи, Грицю, та й на вечорниці» (1887).

У 1883 році Михайло Петрович, як антрепренер, очолив першу українську професійну трупу. Режисером став М. Кропивницький, а до складу трупи входили талановиті актори: М. Садовський, М. Заньковецька, П. Саксаганський, І. Карпенко-Карий та інші. Театру Старицький віддав усі свої знання, уміння, організаторські здібності, навіть власні кошти, отримані від продажу маєтку на Поділлі. Михайло Петро-

вич створив новий хор, оркестр, оновив декорації, костюми і реквізит, поліпшив умови життя театральних працівників. За короткий час авторитет українського театру піднісся на таку величину, на якій він не стояв і пізніше. Через деякий час трупа розпалася на два театральні колективи. Молоді актори залишилися з М. Старицьким, а старші створили нове театральне товариство під керівництвом М. Кропивницького. Театр Старицького швидко здобув популярність. Восени 1886 року відбулися гастролі у Москві, наступного року – в Петербурзі, потім кілька років трупа мандрувала багатьма містами Російської імперії. Актори побували у Варшаві, Мінську, Вільнюсі, Астрахані, Тбілісі. Вистави за творами Михайла Старицького – «Не судилося», «Циганка Аза», «Талант», «Оборона Буші», «Маруся Богуславка», «За двома зайцями», «У темряві» – мали фантастичний успіх. Та вкрай напружена, виснажлива праця підірвала здоров'я митця. У 1893 році він залишив трупу і повністю віддався літературній творчості.

Михайло Петрович Старицький був талановитим прозаїком, і коли відійшов від театральних справ, то присвятив власну творчість здебільшого прозі. Переважну більшість його творів становлять історичні романи й повісті, присвячені боротьбі українського народу за свободу й незалежність, насамперед визвольній війні 1648 – 1654 років. Справжньою епопеєю визвольної війни, одним з визначних творів української і російської дожовтневої літератури стала трилогія «Богдан Хмельницький», «Буря», «У пристані», видана протягом 1895 – 1897 років. В останні роки життя Старицький разом зі своєю дочкою Людмилою Старицькою-Черняхівською, яка доглядала його, написав чотири великі історичні романи російською мовою – «Молодость Мазепы», «Руина», «Последние орлы», «Разбойник Кармелюк», в яких, за його власним виразом, відтворюються події «від доби Богдана до Коліївщини».

Багаторічна самовіддана праця в тяжких умовах, постійні утиски царської цензури підірвали здоров'я М.П. Старицького. Тяжким горем на схилі літ були звинувачення в тому, що він крав чужі твори, видаючи за свої. У листі до І. Франка влітку 1902 року Старицький пише: «З перших днів самопізнання на полі народнім я загорівся душею і думкою послужити рідному слову, організувати його, окрилити красою і дужістю, щоб воно стало здатним висловити культурну освічену річ... Це бажання, цей напрямок керував мною ціле життя, і я не зрадив їх до могили... Але, Боже! Скільки за те довелося мені на віку перебути і лайок, і каміння, та й не від самих ворогів, а від своїх прихильників». Це була гірка правда. Він усе, що міг, віддав рідному народові й ніколи не шкодував за тим.

Помер М. П. Старицький 27 квітня 1904 року, похований на Байковому кладовищі.

Доля відміряла Михайлу Петровичу лише 63 роки. Але як багато він встиг. Своєю подвижницькою працею, ідейно-високою літературною і театральною творчістю,

прикладом особистого життя геній театру виховав цілу плеяду української інтелігенції, яка активно включилася в реалізацію ідеї національного відродження рідної землі.

У 1959 році у зв'язку з будівництвом Кременчуцької ГЕС село Кліщинці перебалося з долини Сули на захід, на підвищену терасу Дніпра. У 1976 році у селі встановлено бюст М.П. Старицького, а у 1982 році відкрито музей письменника. З 2001 року кращі митці Черкащини стають лауреатами премії імені Михайла Старицького.

Триває повернення спадщини письменника. На думку багаторічного дослідника творчості М.П. Старицького В.Т. Поліщука «поступово осмислюються і оцінюються його доля і творчість, які були й лишаться дуже показовими в історії всього українського письменства, принаймні для останніх півтораєта літ».

Різнi аспекти творчої спадщини письменника-класика розглядалися у 2004 та 2010 роках на всеукраїнських наукових конференціях, присвячених М.П. Старицькому, які відбулися у Черкаському національному університеті ім. Б. Хмельницького.

ЛІТЕРАТУРА:

Основні видання творів

М. Старицького

Твори : в 6 т. / Михайло Старицький ; [упоряд. та авт. прим. О. І. Гончар ; вступ. ст. Л. С. Дем'янівської]. – К. : Дніпро, 1989. – Т. 1 – 6.

Богдан Хмельницький : трилогія / М. Старицький. – К. : Дніпро, 1987.

Кн. 1 : Перед бурей. – 646 с.

Кн. 2 : Буря. – 571 с.

Кн. 3 : У пристани. – 606 с.

Облога Буші : іст. повість з часів Хмельниччини / Михайло Старицький ; [післямова В. Олійника ; худож. І. Манець]. – К. : Веселка, 1992. – 85 с. : іл.

Руїна : іст. проза / Михайло Старицький ; [передм. О. В. Ковалевського]. – Х. : Факт, 2008. – 623 с.

Останні орли : іст. повість із часів гайдамаччини / Михайло Старицький ; [пер. з рос. М. Шумила та Є. Михайлюка ; худож. С. Караффа-Корбут]. – Львів : Каменяр, 1990. – 437 с. : іл.

Разбойник Кармелюк : іст. роман / М. Старицький. – К. : Дніпро, 1988. – 688 с. : ил.

Поетичні твори ; Драматичні твори / Михайло Старицький ; [упоряд. і прим. М. Т. Максименко ; ред. і авт. вступ. ст. С. Д. Зубков]. – К. : Наук. думка, 1987. – 572 с.

За двома зайцями : комедія з міщанського побуту / Михайло Старицький. – К. : Молодь, 1996. – 95 с.

Про М. Старицького

Поліщук, В. Т. Вибране. [Т.] 1. Мій Михайло Старицький / Володимир Поліщук. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2013. – 352 с. – Містить бібліогр.

Михайло Старицький як творча особистість : зб. пр. наук. конф. «Творча індивідуальність Михайла Старицького в українському культурологічному контексті XIX – XX століть», [Черкаси], 11 – 12 трав. 2010 р. / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України [та ін.] ; [редкол. Н. І. Бернадська та ін.]. – Черкаси : [Вид. Чабаненко Ю. А.], 2010. – 387 с.

До 170-річчя з дня народження М. П. Старицького.

Михайло Старицький : постать і творчість : зб. праць всеукр. наук. конф., Черкаси, 12 – 13 трав. 2004 р. / ред. В. Т. Поліщук та ін. – Черкаси : Брама, 2004. – 384 с.

До 100-річчя з дня смерті письменника-класика.

Поліщук, В. Т. Художня проза Михайла Старицького : проблематика й особливості поетики романів і повістей письменника : моногр. / Володимир Поліщук. – Черкаси : Брама, 2003. – 375 с.

Поліщук, В. Т. Повісті Михайла Старицького : моногр. дослідж. / Володимир Поліщук. – Черкаси : Брама, 2003. – 156 с.

Поліщук, В. Т. Новелістика Михайла Старицького : моногр. – Черкаси : Брама, 2002. – 136 с.

Поліщук, В. Т. Михайло Старицький : методологічні аспекти творчості : моногр. дослідж. / Володимир Поліщук. – Черкаси : Брама, 2003. – 100 с.

Обрусна, С. Ю. Використання історичної прози М. Старицького під час вивчення історії рідного краю / С. Ю. Обрусна // Черкащина в контексті історії України : матеріали III наук.-краєзн. конф. Черкащини. – Черкаси, 2008. – С. 365 – 370.

Хорунжий, Ю. М. Борвій : роман-драма в 4-х одмінах [про М. Старицького] / Ю. М. Хорунжий. – К. : Рад. письменник, 1987. – 476 с.

У пошуках «слова та правди і волі...» : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Комун. закл. «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка» [та ін.] ; авт. тексту та наук. ред. В. Т. Поліщук ; упоряд. Н. В. Адешелідзе, Л. Т. Демченко. – Черкаси : [ОУНБ], 2010. – 87 с. – (Черкащини славетні імена).

До 170-річчя від дня народження М. П. Старицького.

Приліпко, М. Марія Приліпко відкриває землякам Михайла Старицького : [родовід письменника] : бесіда з краєзнавцем М. Приліпко / записала Г. Шквар // Черкас. край. – 2011. – 18 лют. – С. 4.

Федорова, Т. Видатному землякові – 170! / Тетяна Федорова // Культура, мистецтво, туризм Черкащини. – 2010. – № 4. – С. 18 – 21.

Кирей, В. У Кліщинцях, де народився великий Старицький : [вшанування пам'яті письменника] / Владислав Кирей // Уряд. кур'єр. – 2010. – 16 груд. – С. 5.

Харченко, Л. Музею М. П. Старицького – 20 років / Л. Харченко // Світлий шлях. – 2003. – 22 берез.

Зміст

Пам'ятні дати Черкащини у 2015 році.....	3
275 років від дня народження керівника національно-визвольного руху Коліївщини Максима Залізняка.....	24
80 років від дня народження поета В. Симоненка.....	27
75 років від дня народження двічі Героя Соціалістичної Праці О. Н. Парубка.....	36
225 років від дня народження поета П. П. Гулака-Артемовського.	40
50 років публічному акціонерному товариству «Азот».....	45
125 років від дня народження вченого індолога О. П. Бараннико- ва.....	48
125 років від дня народження кобзаря Н. І. Прудкого.....	50
125 років від дня народження актриси Р. П. Нецадименко.....	52
80 років від дня народження кінодраматурга, письменника Ю. П. Тулицького.....	56
175 років з часу виходу в світ першого видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка. 155 років з часу виходу в світ останнього прижиттєвого видання «Кобзаря», виданого коштом П. Симиренка.....	59
225 років від дня народження вченого-китаїста Є. Ф. Тимківського.	62
150 років від дня народження церковного діяча, етнографа М. Ф. Грушевського.....	65
175 років від дня народження композитора П. І. Чайковського, ім'я якого пов'язане з Черкащиною.....	69
75 років від дня народження поета О. Б. Зеленька.....	73
125 років від дня народження громадсько-політичного діяча М. О. Кушніра.....	76
100 років від дня народження Героя Радянського Союзу Д. Ф. Тараско- ва.....	78

150 років від дня народження першого українського олімпійця М. С. фон Ріттера.....	80
75 років від дня народження краєзнавця, поета М. І. Борца.....	82
100 років від дня народження історика І. О. Гуржія.....	86
175 років від дня народження письменника М. П. Старицького....	89

